

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890.   Andra Kammaren.   N:o 8.

Fredagen den 21 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 dennes.

§ 2.

Föredrogs ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, innefattande inbjudning till Andra Kammaren att förena sig med Första Kammaren i fattadt beslut om tillsättande af ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter från hvardera kammaren för behandling af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen n:o 17, angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna.

Ordet lemnades på begäran till

Herr vice talmannen L. O. Larsson, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att Andra Kammaren, i likhet med Första Kammaren, som antagit ett derstädes väckt förslag om tillsättandet af ett särskildt utskott för skolfrågornas behandling, måtte äfven för sin del besluta att tillsätta ett särskildt utskott för behandlingen af den ifrågavarande kongl. propositionen.

Den af herr vice talmannen sålunda gjorda framställning bifölls af kammaren.

Härefter erhöll herr vice talmannen å nyo ordet och anförde: Jag tillåter mig hemställa att kammaren måtte besluta att äfven i det särskilda utskottet, såsom i de ständiga utskotten är förhållandet, suppleanternas antal må blifva lika stort som de ordinarie leda-

möternas, eller 7, och att dessa suppleanter skola utses på samma gång som de ordinarie ledamöterna utses.

Jemväl detta förslag bifölls.

§ 3.

Herr talmannen hemställde, under åberopande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse, det kammaren ville besluta att nästkommande onsdag den 26 i denna månad företaga val af ledamöter och suppleanter i de särskilda utskott Riksdagen beslutat tillsätta för läroverksfrågans behandling.

Till denna herr talmannens hemställan lemnade kammaren sitt bifall.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af 74 § regeringsformen.

Till behandling af lagutskottet öfverlemnades Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen och till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881.

Vid föredragning härnäst af Kongl. Maj:ts ofvanomförmälda proposition till Riksdagen angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna begärdes ordet af

Herr Vahlin, som anförde: Jag har vid genomläsandet af Kongl. Maj:ts förslag till förändringar i våra läroverksförhållanden förgäfvets sökt något bestämdt uttalande från herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet om i sammanhang härmed vore att förvänta några förändringar i latinfordringarne vid universitetsexamina eller om åtminstone någon lindring kunde komma att medgifvas realstudenter vid komplettering i latin. Kommer latinet att fortfarande bibehålla sitt monopol vid universitetsexamina, så befarar jag, att den förbättring i latinliniens ställning, som genom förevarande förslag kommer att inträda, skall verka till ytterligare förminskning af våra redan förut fåtaliga realstudenter. Den förbättring, som skulle inträda enligt detta förslag, vore: en ökad vinst af latinets studium, en icke oväsentlig lindring af en redan förut lättare mogenhetsexamen genom utbyte af öfversättningsprovet från svenska till latin mot en öfversättning från latin till svenska, samt bättre matematiska insigter såsom en följd af återinförandet af den matematiska uppsatsen vid de skriftliga profven för abiturientexamen. För min del skulle jag icke anse någon ytterligare förminskning af våra redan nu fåtaliga realstuderande vara en önskelig eller tidsenlig reform, och jag kan icke se, att detta

skall kunna förekommas på något annat sätt, än genom ändrade kompetensvilkor vid universitetsexamina.

Åt den åsigten, att läroverken skulle fortsätta, der folkskolan slutar, har, såvidt jag kunnat se, herr statsrådet icke ansett sig böra egna något uttalande. Jag vet väl, att denna åsigt ännu anses som ett pedagogiskt kätteri, men den kan blifva ortodox äfven den. Enligt det kongl. förslaget skulle en mängd lägre läroverk och pedagogier komma att indragas. Om man gjort så alldeles klokt att börja indragningen, innan man har något annat att sätta i stället, derom kunna meningarna vara delade. Det vore måhända önskligt, att flera enklassiga läroverk inrättades och flyttades ut på landsbygden under namn af högre folkskolor eller något dylikt, med det framtida mål klart i sigte, att indraga läroverkens lägsta klasser och i stället påbygga folkskolan. Det är dock mot folkskolan, som undervisningsfrågans tyngdpunkt sjunkit och alltjemt sjunker.

Det är således läroverkens yttersta förbindelser, så å ena sidan med universiteten som å den andra med folkskolan, som jag anser hafva i detta förslag blifvit med nog djup tystnad förbigångna. Jag vet visserligen att tiden icke är mogen för mera genomgripande reformer i dessa hänseenden, men jag hade trott, att ett omnämmande — om än i förbigående — kunde de dock varit värda.

Jag erkänner villigt, att det kongl. förslaget i öfrigt, åtminstone i de flesta fall, synes mig gå i tidsenlig riktning; mera jag har ansett mig böra redan nu, åtminstone i dessa två fall, uttala mina betänkligheter.

Herr Lundberg yttrade: Jemte det jag instämmer väsentligen uti hvad herr Vahlin anfört, torde det tillåtas mig anmärka, att jag icke kan finna det tillbörligt eller med rättvisa öfverensstämmande, att vid det man velat bereda bättre lönevilkor för elementarläroverkens lärare, föreslagits indragning af åtskilliga mindre läroverk eller egentligen de s. k. pedagogierna, hvarför giltiga skäl anförts hvarken i allmänhet eller i afseende på hvar och en af de pedagogier, som föreslagits till indragning; och har, oaktadt det af föregående ecklesiastikminister förklarats påkalladt, utredning för hvarje ifrågavarande fall beträffande särskilda omständigheter icke åstadkommits. Jag vågar därför hoppas, att utskottet, till hvars behandling detta ärende hänvisas, måtte taga i nogare öfvervägande, hvad uti det af mig nu omnämnda hänseende blifvit föreslaget, och att utskottet icke till Kongl. Maj:ts proposition utan förändring härutinnan skall tillstyrka bifall.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef den ifrågavarande propositionen, jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttranden, hänvisad till det af Riksdagen för detta ärendes behandling beslutade särskilda utskott.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den af Riksdagens år

1889 församlade revisorer afgifna berättelse om verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1888.

§ 6.

Föredrogos och bordlades för andra gången: statsutskottets utlåtanden n:is 10 och 21; samt lagutskottets utlåtanden n:is 13 och 14.

§ 7.

Ordet lemnades på begäran till

Herr Svensson i Karlskrona: Uti min motion n:o 80, som jag haft äran afgifva till Riksdagen, har ett skriffel insmugit sig, som är synnerligen vilseledande och helt och hållet förändrar meningen, med hvad jag åsyftat. Jag skall därför be att få rätta detsamma samt att uppläsa motionens kläm, sådan den bör lyda. Jag anhåller nemligen: "att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, att sådan förändring uti kongl. förordningen af den 24 oktober 1885, angående försäljning af vin och maltdrycker m. m., måtte vidtagas, att de maltdrycker, hvilka ej hålla öfver 2 volymprocent alkohol, icke må vara hänförliga under nämnda förordning." Det är ordet *ej*, som fallit bort, och gör att meningen blir motsatt mot den jag afsett.

Till den af herr Svensson sålunda gjorda anhållan lemnade kammaren sitt bifall; om hvilket beslut kammarens andra tillfälliga utskott, till hvars behandling ifrågavarande motion blifvit remitterad, skulle genom utdrag af protokollet underrättas.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes: bankoutskottets memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Detta ärende skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 9.

Godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens skrifvelser:

af *statsutskottet*:

n:o 9, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflytit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor;

af sammansatta stats- och bankoutskottet:

n:o 10, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus; och

n:o 11, till fullmäktige i riksbanken, i samma fråga; samt

af Riksdagens kansli:

n:o 3, till Konungen, angående val af justitieombudsman och suppleant för honom;

äfvensom Riksdagens kanslis förslag till förordnanden:

n:o 4, för assessoren m. m. Nils Ludvig Alfred Claëson att vara Riksdagens justitieombudsman; samt

n:o 5, för häradshöfdingen Daniel Gottlieb Restadius att vara Riksdagens justitieombudsmans suppleant.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Folke Andersson* under åtta dagar från och med den 21 dennes.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,⁵⁶ e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.

Lördagen den 22 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 dennes äfvensom protokollsutdrag angående den i gårdagens sammanträde medgifna ändring i en af herr E. Svensson i Karlskrona väckt motion.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången bankoutskottets memorial n:o 2.

§ 3.

Till behandling förekom statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. civildepartementet.

Punkterna 1—6.

Biföllos.

Punkten 7.

*Angående
förste fiskeri-
assistentens
lön samt
ålderstillägg
åt fiskeri-
assistenterna.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit, *dels* att förste fiskeriassistentens lön måtte för tiden från och med år 1891 bestämmas till 2,000 kronor, motsvarande sammanlagda beloppet af den nu till honom anslagna lön, 1,500 kronor, och det till honom på grund af kongl. brefvet den 24 mars 1876 utgående arvode, 500 kronor; *dels ock* att Riksdagen måtte medgifva, att såväl förste som andre fiskeriassistentens lön finge, efter innehafvarens af sådan befattning väl vitsordade tjänstgöring såsom fiskeriassistent under en tid af fem år, höjas med 500 kronor, efter tio års sådan tjänstgöring med ytterligare 500 kronor och efter dylik tjänstgöring under femton år med ytterligare 500 kronor, med iakttagande, hvad hvarje af dessa förhöjningar anginge, att den högre aflöningen ej finge tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd, samt med rätt för de nuvarande innehafvarne af dessa befattningar, förste fiskeriassistenten Filip Trybom och andre fiskeriassistenten Johan Viktor Wahlberg, att i fråga om dylikt tillägg tillgodoräkna sig den tid efter år 1874, de innehaft sina befattningar, men hemställde utskottet: "att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt

af Riksdagen bifallas, att Riksdagen *dels* beslutar, att förste fiskeri-assistentens lön må för tiden från och med år 1891 bestämmas till 2,000 kronor, motsvarande sammanlagda beloppet af den nu till honom anslagna lön, 1,500 kronor, och det till honom på grund af kongl. brefvet den 24 mars 1876 utgående arvode, 500 kronor, *dels och* medgifver, att förste fiskeriassistentens lön må, efter innehafvarens af sådan befattning väl vitsordade tjänstgöring såsom fiskeriassistent under en tid af fem år, höjas med 500 kronor och efter 10 års sådan tjänstgöring med ytterligare 500 kronor, samt att andre fiskeriassistentens lön, 1,500 kronor må, efter innehafvarens af sådan befattning väl vitsordade tjänstgöring under en tid af fem år, höjas med 500 kronor, med iakttagande, hvad hvarje af dessa förhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillräddas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd, samt med rätt för de nuvarande innehafvarne af dessa befattningar, förste fiskeriassistenten Filip Trybom och andre fiskeriassistenten Johan Viktor Wahlberg, att i fråga om dylikt tillägg tillgodoräkna sig den tid efter år 1874, de innehaft sina befattningar.“

*Angående
förste fiskeri-
assistenten:
lön samt
ålderstillägg
åt fiskeri-
assistenterna.
(Forts.)*

Efter föredragning af punkten begärdes ordet af

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll, som anförde: Herr talman! Mine herrar! Fiskeriassistenternes löner äro af Riksdagen bestämda till 1,500 kronor för dem hvardera. Derjemte har förste fiskeriassistenten ett särskildt arvode af 500 kronor på grund deraf, att åt honom särskildt uppdragits att meddela undervisning åt elever i fiskodling. Nu har Kongl. Maj:t begärt, att förste fiskeriassistentens lön måtte definitivt fastslås till det belopp af 2,000 kronor, som han för närvarande faktiskt uppbär. I afseende å andre fiskeriassistentens lön, 1,500 kronor, har Kongl. Maj:t icke föreslagit någon förhöjning i detta belopp. Statsutskottet har tillstyrkt, att lönen för förste fiskeriassistenten måtte bestämmas till 2,000 kronor, så att i den delen är ingenting att säga. Men Kongl. Maj:t har derjemte föreslagit för hvardera af assistenterne tre ålderstillägg, hvarje på 500 kronor, att utgå efter 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänstgöring. I fråga härom har statsutskottet ansett sig icke kunna biträda Kongl. Maj:ts proposition i vidsträcktare mån, än att utskottet föreslagit för förste fiskeriassistenten två ålderstillägg och för andre assistenten allenast ett sådant. Det är i fråga härom jag vill be att få yttra några ord.

Fiskeriassistenterna äro närmast likstälde med undervisarne i boskapsskötsel och mejerihushållning samt med dem, som meddela undervisning i ullkultur och schäferiskötsel. Alla desse tjänstemän hafva emellertid en aflöning af 2,000 kronor och derjemte rättighet till tre ålderstillägg efter resp. 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Enahanda är förhållandet med undervisaren i husslöjd: han åtnjuter också 2,000 kronor i lön och derjemte rättighet till tre ålderstillägg. Nu lär väl ingen vilja på allvar påstå, att fiskeriassistenternes befattningar äro i afsevärd mån mindre viktiga än de nyss nämnda

*Angående
förste fiskeri-
assistentens
lön samt
ålderstillägg
åt fiskeri-
assistenterna.
(Forts.)*

tjenstemännens; och visst är, att skola fiskeriassistenterna på ett tillfredsställande sätt verka för fiskerinäringens fromma, så kräves af dem skarpsinne och åtskilliga andra egenskaper: de skola vara specialister i sitt fack, och sådana äro icke lätta att här i landet påträffa. Det förefaller mig särskildt något egendomligt, att då statsutskottet under nästföljande punkt — den åttonde — hemställt om en utredning om hvilka åtgärder som må erfordras för fiskerinäringens befrämjande, utskottet dock under nu förevarande punkt ansett sig böra förvägra ifrågasvarande tjänstemän en förmån, som för dem blifvit föreslagen, och detta oaktadt dessa tjänstemän just äro de, som hufvudsakligen hafva till åliggande att meddela allmänheten råd och upplysningar om hvilka åtgärder som erfordras för fiskets lämpligaste tillgodogörande. Med de ringa löneförmåner som af utskottet äro ifrågasatta för desse tjänstemän torde det antagligen för framtiden möta svårigheter att träffa på dugligt folk som vill och kan åtaga sig dessa befattningar. Jag tror därför, att Riksdagen skulle handla i fiskerinäringens sanna intresse om den bifölle Kongl. Maj:ts proposition.

Kongl. Maj:t har vidare föreslagit i afsende å de nuvarande innehafvarne af dessa befattningar, att de skulle i fråga om ålderstilläggen få tillgodoräkna sig den tid de innehaft sina befattningar. Det förut-sattes sålunda i Kongl. Maj:ts proposition, att förste fiskeriassistenten, som utnämndes 1879, skulle komma i åtnjutande af två ålderstillägg och sålunda uppbära såsom tillägg till lönen ytterligare 1,000 kronor eller sammanlagdt 3,000 kronor. I denna del har statsutskottet hvad de af utskottet förordade ålderstillägg beträffar biträdt Kongl. Maj:ts proposition. Men i afseende å andre fiskeriassistenten förekommer, att för honom, som likvisst tjenstgjort ända sedan 1868, enligt utskottets förslag icke skulle ifrågakomma högre förhöjning än 500 kronor. Han skulle sålunda få en lön med ålderstillägg af endast 2,000 kronor. Skilnaden mellan förste och andre assistentens aflöningsförmåner skulle således komma att utgöra 1,000 kronor. Nu kan man fråga, om verkligen skilnaden uti dessa begge tjänstemäns åligganden är så stor, att deraf bör betingas en så betydlig skilnad i deras lönevilkor. Detta är icke fallet. Båda två hafva i det närmaste samma åligganden, och förste assistenten har endast derjemte att meddela undervisning åt elever i fiskodling; och för detta ändamål har han, såsom förut blifvit nämndt, under den gångna tiden uppburit 500 kronor årligen. Skilnaden mellan förste och andre assistentens lönevilkor borde sålunda icke utgöra mer än 500 kronor. Jag anser därför, att det skulle vara lyckligt, om Kongl. Maj:ts proposition bifölles; och det varma intresse för fiskerinäringens befrämjande som jag tror förefinnas i denna kammare gifver mig anledning hoppas derpå. Skulle dock kammaren icke anse sig böra bevilja alla de ålderstillägg, som föreslagits, så vill jag fästa uppmärksamheten på och förorda den reservation, som afgifvits af några ledamöter af Första Kammaren och enligt hvilken äfven andre fiskeriassistenten skulle komma i åtnjutande af två ålderstillägg.

Jag har icke något vidare att tillägga, men hoppas, att kamma-

ren i första hand tager i öfvervägande hvad jag anfört för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Angående
förste fiskeri-
assistentens
lön samt
ålderstillägg
åt fiskeri-
assistenterna.
(Forts.)*

Herr Sven Nilsson yttrade: Som kammaren torde finna, afser det föreliggande förslaget på samma gång detta års löneroglering för fiskeriassistenterna och dels en löneförhöjning för de *nuvarande innehafvarne* af nämnda befattningar. Jag hade för min del trott, att regeringen skulle kunnat finna sig nöjd med den modifikation, som statsutskottet härutinnan föreslagit, i all synnerhet som den sjetta hufvudtiteln i allmänhet mött en synnerligen välvillig behandling i statsutskottet. Men jag har nu hört af civilministern, att så icke är fallet.

Jag skall då be att få upptaga några af de anmärkningar, han gjort mot statsutskottets förslag. I fall den kongl. propositionen skulle bifallas, har det redan blifvit upplyst, att det egendomliga förhållande — ett förhållande, som nästan aldrig inom svenska riksdagen egt rum — komme att inträffa, att lönen för en tjänsteman på en gång blefve förhöjd till sitt dubbla belopp. Jag tror i detta afseende, att utskottet haft fullt grundad anledning att icke gå så långt, som Kongl. Maj:t föreslagit.

Hvad nu beträffar jemförelsen mellan förste och andre fiskeriassistenten, tror jag, att de skäl, som statsutskottet framställt, kunna försvaras först och främst därför, att det åliggande, som tillkommer förste fiskeriassistenten att meddela undervisning vid fiskodlingsanstalterna, icke förefinnes för den andre assistenten. Således bör väl detta skäl vara tillräckligt, hvarför åt den förste assistenten tillstyrkts en lön, 500 kronor högre än åt den andre. Dertill kommer att det ju är aldeles uppenbart, att den förste fiskeriassistenten bör vara bosatt i Stockholm. Jag tror mig visserligen veta, att det icke är någon *skyldighet* för honom att vara bosatt i hufvudstaden, men då han har så många åligganden, hvilka göra det olämpligt för honom att vara bosatt på annan plats, och hans verksamhet är af den beskaffenhet, att han måste uppehålla sig härstädes större delen af året, så kan det ju icke vara lämpligt, att han bor på annat ställe. Och då ju lefnadskostnaderna i hufvudstaden äro betydligt högre än i landsorten, så synes det väl vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att den förste fiskeriassistentens lönevilkor bestämmas ytterligare 500 kronor utöfver den andre assistentens, som ej behöfver vara bosatt i hufvudstaden. På grund häraf synes det mig, att man mycket väl kan försvara den åtgärd, statsutskottet här föreslagit beträffande skillnaden i lönen åt förste och åt andre fiskeriassistenten. Men att det skulle behöfva ifrågasättas, att intresset för fiskerinäringen icke vore så stort inom riksdagen, om icke Kongl. Maj:ts förslag i detta afseende bifölles, det hade jag för min del icke trott. Jag är nemligen viss derom, att såväl statsutskottet som Riksdagen har stora sympatier för fiskerinäringens befrämjande, och när en gång verkningarna af de förslag, som kunna framställas af Riksdagen, att mera tillgodose denna näring, visat sig, skall det må hända äfven visa sig, att det icke är nog med de två fiskeriassistenter, som vi nu hafva, utan att det då blir

Angående
förste fiskeri-
assistentens
lön samt
ålderstillägg
åt fiskeri-
assistenterna.
(Forts.)

fråga om tillsättande af flera dylika tjänster. Det torde vara tidsnog då att närmare reglera lönerna för de ifrågavarande tjänstemännen. Det lärer väl heller icke kunna betviflas, att, om ett utvidgadt och större anslag för ökad tillgodoseende af fiskerinäringen blir af Riksdagen beviljad, Riksdagen vid den tidpunkten icke skall vara sen att ställa så till, att vi få tjänstemän såväl att förvalta dessa medel som att tillgodose fiskerinäringens befrämjande.

Jag kan således för min del icke finna annat, än att statsutskottet haft fullt giltiga skäl för sitt förslag, och anhåller därför om bifall till detsamma.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8.

Angående
ifrågasatta
anslag till
fiskerinäringens
befrämjande.

Med föranledande af fyra särskilda i syfte af fiskenäringens befrämjande väckta motioner, deraf två inom Första Kammaren af herr *J. Kerfstedt*, n:o 15, och af herr *F. D. Carlborg*, n:o 38, samt två inom Andra Kammaren, af herr *Sven Nilsson*, n:o 125, och af herr *A. P. Danielson*, n:o 176, hemställde utskottet under denna punkt: att Riksdagen måtte i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes efter behörig utredning taga i öfvervägande, hvilka åtgärder till fiskerinäringens befrämjande, särskildt i de af motionärerna föreslagna syften, borde vidtagas, samt om möjligt till nästinstundande Riksdag inkomma med de framställningar i ämnet, hvartill ärendets pröfning kunde föranleda.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Den utredning, som statsutskottet under denna punkt föreslagit, synes mig vara af behovet synnerligen påkallad, och jag skall, om Riksdagen bifaller utskottets hemställan, i hvad på mig ankommer, söka bereda utväg för att en dylik utredning kommer till stånd. Men jag vill påpeka en omständighet, som statsutskottet anför på sid. 17 i betänkan. Statsutskottet säger der: "En sådan utredning, som synes utskottet böra kunna ske genom vederbörande embetsmyndigheter, torde icke böra föranleda hvarken nämnvärda kostnader eller tidsutdrägt."

I afseende härå vill jag erinra, att, om man vill vinna ett praktiskt resultat, så är det nödvändigt, att frågan i första rummet tages om hand af personer, som dermed äro praktiskt förtroga. Jag har tänkt mig, att möjligen motionärerna i frågan med biträde af en eller annau sakkunnig först skulle kunna bearbeta ämnet och söka att sammanjemka åsigtorna om de åtgärder, som borde företagas till fiskerinäringens befrämjande. En sådan utredning kunde komma till stånd redan under loppet af denna riksdag och icke behöfva föranleda nämnvärda kostnader. När sedan en sådan utredning föreligger, tillhör det embetsmyndigheterna att utarbета de administrativa bestämmelser, som deraf kunna föranledas, och detta bör kunna ske ganska snart, så att frågan i hela dess vidd kan föreläggas nästa Riksdag. Om

ärendet behandlas i denna ordning blir frågan mera mångsidigt pröfvad, och man har utsigt att vinna ett resultat, som bör kunna bestå profvet vid den ytterligare granskning, som frågan sedan kommer att underkastas först hos Kongl. Maj:t och derefter vid riksdagen. Jag har velat påpeka dessa förhållanden för att klargöra min uppfattning af frågan.

*Angående
ifrågasatta
anslag till
fiskerinäringens
befrämjande.
(Forts.)*

Herr Petersson i Runtorp: Jag vill blott med några ord svara på herr statsrådets yttrande, ty det synes mig, som han hade för utsigt att frågan skulle komma att öfverlemnas åt en komité. Men detta är hvad både afdelningen och utskottet just sökt förekomma. Vi hafva så ofta haft kännning af de dryga kostnader, uppgående till flera hundra tusen kronor, som dessa komitéer förorsaka, att man i utskottet önskade att åtminstone i denna fråga förekomma sådant. Att man behöfver i saken höra praktiska personer, det är ju naturligt, men skulle man här tillsätta en komité, som blefve tillfredsställande i detta hänseende, så borde medlemmarne tagas från de olika orterna och bland fiskeriidkarne sjelfve, som hafva bästa kändomen om frågan; men desse kunna mycket väl, tycker jag, skriftligen gifva till känna sina önsknings utan denna vidlyftiga och kostsamma apparat, som kallas komité. Vi hafva, som sagdt, så dyrbara erfarenheter af dessa komitéer, att vi med flit sökte förekomma sådant vid den föreslagna utredningen. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Sven Nilsson: Hvarför man satte in i betänkandet de här orden, att en utredning syntes utskottet böra kunna ske genom vederbörande embetsmyndigheter, var helt naturligt därför, att man ville förekomma, att Kongl. Maj:t skulle tillsätta en stor komité för ämnets behandling. Som vi veta, är det icke länge sedan en komité arbetade på denna fråga, och denna komités resultat har icke synt oss synnerligen praktiskt. Det är naturligtvis svårt att på förhand veta, hvad en komité skulle kunna uträtta, men säkert är, att det skall dröja flera år, innan frågan komme till Riksdagen, om den behandlas på sådant sätt. Hvad som bör göras för fiskerinäringens befrämjande är, som jag tror, af beskaffenhet att det bör göras snart, ty denna näring är i närvarande stund i stort behof af hjälp. Hvad det nu beträffar, att, såsom herr statsrådet förmenade lämpligt, motionärerna i detta ämne skulle komma tillsammans och rådgöra i frågan, så får jag säga att jag för min del åtminstone icke har någon praktisk erfarenhet i fiskerinäringen i allmänhet; det förslag jag framställt är blott ett önskningsmål från fiskarna i min ort, som jag fäst mig vid och som jag är öfvertygad om icke allenast kan lätt utföras, utan jemväl skall blifva till stort gagn för fiskerinäringen, när det blir genomfördt. Det förslag till skrifvelse, som nu framlagts, hindrar ju emellertid icke Kongl. Maj:t att höra sakkunniga personer, innan Kongl. Maj:t fattar sitt beslut och framlägger det för Riksdagen. Hufvudsaken är, att den stora och tunga apparaten af komité icke kommer i fråga. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Angående
ifrågasatta
anslag till
fiskerinäri-
ngens befräm-
jande.
(Forts.)

Herr Ljungman: Jag delar också den siste talarens uppfattning derom, att tillsättandet af en komité för hela riket till denna frågas behandling icke skulle medföra något gagn. Vi hafva sorgliga erfarenheter af den komité, som för liknande ändamål sist tillsattes, och det är icke att antaga att, om man nu finge en större sådan komité, denna skulle lemna ett bättre resultat, men den skulle deremot helt säkert kosta ofantliga summor. Emellertid är det obestriddigt, att fiskerinäringen på senare tiden gått starkt framåt. År 1877 eller det år, vid slutet af hvilket bohüsläniska sillfisket begynte, exporterades från Sverige blott 22,657 kilogram färsk fisk till ett angifvet värde af 3,998 kronor, och 1888 redan 39,144,092 kilogram till ett värde af 7,828,818 kronor samt förra året mer än 55 $\frac{3}{4}$ miljoner kilogram, en myckenhet som i år synes komma att än ytterligare ökas. Exporten af saltad sill har äfven starkt ökats, så att den förra året uppgick till öfver 20 millioner kilogram. Det fans ock 1888 icke mindre än tolf tullkamrar, från hvar och en af hvilka det exporterades större qvantitet färsk fisk än 1877 från hela riket. Numera är det icke endast fisket vid Bohusläns kust, som är af betydighet, utan äfven fisket vid Hallands, Skånes, Blekinges och Kalmar läns kuster, och detta fiske lemnar också staten stora inkomster genom annat jernvägsfrakt. År 1879 forslades på statens jernvägar blott 16,778,1 ton fiskvaror, men år 1888 44,994,3 ton sådana varor, frakten, som därför uppbars, var år 1879 143,555 kronor, men 1888 redan 431,729 kronor, och väglängden, som i medeltal tillryggalades, respektive 141 och 247 kilometer.

Det är således uppenbart, att staten har inkomster af fiskerinäringen och äfven att denna näring visat sig mächtig af en kraftig utveckling, der förhållandena artat sig gynsamma. Under sådana omständigheter är väl heller icke för mycket, om nödiga åtgärder vidtagas och behöfliga uppoffringar göras för att ytterligare drifva denna näring framåt. I utlandet tillsätter man vanligen i liknande fall särskilda kommissioner, som utreda den ena eller andra specialiteten, och så blir man väl också tvungen att handla äfven här i Sverige, men ingenting hindrar, att detta kan göras så, att kostnaderna därför blifva jmförelsevis ringa. Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på dessa förhållanden och yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Danielson: Då jag är en bland motionärerna här, som önskat att skaffa denna näring ett mera direkt understöd, än den nu åtnjuter, har jag med min motion egentligen afsett det allmänna fisket utefter våra hafsstränder, emedan detta är det som minst uppmärksamrats, men af vigtig och gagnande beskaffenhet. Beträffande vestkustfisket har man redan en stor erfarenhet, men fisket vid landets öfriga hafskuster är rätt litet tillgodosedt. Jag är tacksam mot herr statsrådet och chefen för civildepartementet för hans förklaring, att han ville gå de framställda önskningarna till mötes, och man har alltså förhoppning om, att denna näringsfråga skall blifva lämpligen utredd.

Beträffande sättet för utredningen hade jag i utskottet mina betänkligheter mot att låta de der orden: *vederbörande embetsmyndigheter* inflyta i utlåtandet, ty det kunde derigenom lätt hända, att ut-

redningen blefve en annan, än den man ville hafva. Men utskottets majoritet var af denna åsigt, ty man ansåg att en komité skulle medföra allt för stora kostnader, och man ansåg sig äfven här böra söka spara så mycket som möjligt.

I likhet med en annan motionär får jag också säga, att icke heller jag är speciellt hemma i fiskerinäringen. Men jag hör till en ort, der många fiskare äro bosatta, och jag känner deras förhållanden och vet, under hvilka hårda och knappa vilkor de utöfva sitt yrke, och jag har bland dessa hört framställas många kloka och förståndiga förslag. Jag var visserligen med om utskottets beslut angående skrivelse till Kongl. Maj:t, men jag tyckte, att man band skrivelsen väl mycket i formen. Om Kongl. Maj:t vill vidtaga mer omfattande åtgärder för utredningens verkställande, så tror jag för min del, att det skall vara till gagn, men jag vill på samma gång uttala den förhoppningen, att frågan må snart utredas och återkomma till Riksdagen. Jag vill emellertid icke framställa yrkande på någon afvikande mening, utan yrkar bifall till utskottets förslag, under förhoppning att Kongl. Maj:t i alla fall egnar och gifver frågan en allsidig utredning.

*Angående
ifrågasatta
anslag till
fiskerinäringens
befräm-
jande.
(Forts.)*

Herr Bexell: Jag tager mig friheten nämna, att detta tillsättande af komitéer är mycket impopulärt i landet och att de ofta blifvit ansedda som sinekurer. Många hålla äfven före, att de icke alltid verka välgörande på de personer, som fått förtroendet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Björkman: I likhet med herr Nils Petersson ber jag få fästa vederbörandes uppmärksamhet derpå, att man af herr Ljungmans anförande kommer till den öfvertygelsen, att denna näring gått mycket framåt på senare tiden, och jag önskar lifligt, att man icke genom komitéers tillsättande skall försöka krångla bort en så vigtig angelägenhet som denna.

Herr Lasse Jönsson: Det skulle af hvad som yttrats kunna synas, som om fiskerinäringen i vårt land stode i en högst betydlig blomstring. På den ort, hvarifrån jag är, har fiskerinäringen på senare tider tvärtom gått på det mest oroande sätt tillbaka, så att det nu mera näppeligen finnes några yngre personer, som egna sig deråt, utan det är endast de äldre som sysselsätta sig dermed. Den har gått så tillbaka, att på flere fiskelägen, som förut haft en välmående befolkning, nu råder elände och fattigdom. Man får således icke tro, att det är lika bra i hela riket. Den hjälp, som staten förlidet år lemnade, har icke varit tillräcklig att lindra nöden, och det yttrandet, att fiskerinäringen var i ett blomstrande tillstånd, håller således icke streck, utan kan man säga, att på en stor del af vår kust ett oroande återgångstillstånd inträdt. Jag vill äfven påyrka, att sista delen af motiveringen må blifva sådan den är, ty den tillkom just för att förhindra en komité tillsättning, som vi fruktade skulle försena de nödvändiga åtgärderna samt åstadkomma för stora kostnader.

Angående
ifrågasatta
anslag till
fiskerinäringens
befrämjande.
(Forts.)

Herr Winkrans: De upplysningar, som representanten från Bohuslän lemnade, äro ganska intressanta, då man får höra, att den produktion, som i ifrågavarande fall åstadkommits, är ofantligt mycket större nu än den var år 1877, men man får akta sig för att deraf draga några falska slutsatser, hvilket jag är öfvertygad herr Ljungman sjelf icke afsett, utan tvärtom. Ty såsom bekant inträffade 1878 vid bohuslänska kusten den rika sillfångst, som ungefär hvar sjuttionde år brukar återkomma, och det var egentligen denna, som åstadkom både den stora exporten till utlandet och den stora transporten på statens jernvägar. Detta bevisar icke att fisket i Sverige gått framåt på senare tider. En motionär i Första Kammaren har till och med antydt, att det är tvärtom, att fiskerinäringen icke bedrifves med sådan fördel som under förra perioden, och att det således vore väl, om den finge en sådan uppmuntran, att vi kunde draga samma fördel deraf som främmande folk. Jag bestrider sålunda alls icke sanningen af hvad herr Ljungman sade, jag tror att det är bokstafiligen riktigt alltsammans, men jag bestrider de slutsatser, som man kan frestas draga af sådana premisser. För min del anser jag, att staten bör vidtaga åtgärder för att få fiskerinäringen i ett mera blomstrande skick än den för närvarande är.

Herrar *Melin* och *Rundbäck* förenade sig med herr Winkrans.

Herr Ljungman: Med anledning af hvad den siste ärade talaren yttrade ber jag få fästa uppmärksamheten på att jag nämnde, att fiskerinäringen *så till vida* gått framåt, att det icke endast är från Bohuslän utan äfven från större delen af det öfriga Sverige som fisk nu mera i nämnvärd omfattning kan exporteras. Det är icke blott bohuslänska hamnar, som exportera fisk, utan äfven andra, så att t. ex. Varberg år 1888 exporterade 428,220 kilogram, Helsingborg 309,610 kilogram, Landskrona 146,885 kilogram, Malmö 384,554 kilogram, Simrishamn 35,800 kilogram, Kalmar 46,350 kilogram, Oskarshamn 62,429 kilogram, Stockholm 28,183 kilogram o. s. v. Det är således ganska många hamnar utom de bohuslänska, der exporten är större än den var i hela Sverige år 1877. Detta tyder på en ökad afsättning, hvilken ju i sin ordning utgör förutsättningen för ett ytterligare framåtskridande. Jag vill visst icke bestrida, att både på ena och andra stället *ofantligt mycket* återstår att göra, men den omständigheten, att en näring gått framåt i ett visst afseende, bör väl utgöra ett ytterligare skäl att söka än mer utveckla densamma. Mitt syfte var att framhålla, det fiskerinäringen är *förtjent* af offentlig omvårdnad, och att man icke bör sky de för en tillfredsställande sådan omvårdnad nödiga kostnaderna.

Under 1700-talen visade Riksdagen rätt mycket intresse för fiskerinäringen, och tillsatte under den s. k. frihetstidens sista årtionde till och med ett ständigt utskott för dit hörande frågors behandling, hvilket utskott lemnade ett för sin tid förtjenstfullt arbete och verkade ganska mycket till näringens gagn. Vår grundlag medgifver oss icke att tillsätta beredningar för den ena eller andra saken såsom i utlandet.

I England t. ex. är parlamentskomitéers tillsättande för fiskeri-ärendens behandling en utväg, som nära nog hvarje år anlitas, men vi kunna icke välja denna utväg och hafva således intet annat råd än att anhålla det regeringen anställer de speciella utredningar, som äro nödiga, och hvilka utan tvifvel måste blifva helt olika för olika orter, beroende på de för hvarje ort säregna förhållanden. Samma komité och samma personer kunna följaktligen icke taga hela frågan om hand, ty det fordras alltid nödig lokalkännedom. Jag förmodar att äfven landstingen skulle genom särskildt tillsatta komitéer kunna uträtta åtskilligt till utredande af det för näringens utveckling behöfliga. Jag yrkar fortfarande bifall till statsutskottets hemställan.

*Angående
ifrågasatta
anslag till
fiskerinärin-
gens befräm-
jande.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 9—19.

Biföllos.

Punkten 20.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte såsom bidrag till underhåll af sju kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behof på extra stat för år 1891 anvisa ett anslag af 28,000 kronor.

*Angående
anslag till
agrikultur-
kemiska
stationer.*

Till behandling i sammanhang med denna framställning förelägo tre inom riksdagen väckta motioner, nemligen en af herr *C. Lundberg* (motion n:o 28 i Första Kammaren), en af herr friherre *C. F. K. Barnekow*, med hvilken herrar *Ola Nilsson* och *C. Ehrenborg* instämt, (motion n:o 29 i Första Kammaren) och en af herr *Sven Nilsson* (motion n:o 126 i Andra Kammaren), uti hvilka motioner hemstälts:

af herr *Lundberg*, att Riksdagen måtte såsom bidrag till underhåll af en kemisk station i Gefle — under förbehåll, att landsting eller hushållningssällskap, hvar för sig eller i förening förbunde sig att upprätta laboratorium och bekosta lokal för detta, jemte bostad och hyresmedel för kemist och assistent, samt bekosta aflöningen till dessa och laboratoritjenaren, äfvensom årliga utgifter för laboratoriets underhåll samt till inköp af böcker och inventarier för stationens behof — på extra stat för år 1891 anvisa ett anslag af 4,000 kronor; samt

af herrar friherre *Barnekow* och *Sven Nilsson*, sammanstående, att Riksdagen måtte såsom bidrag till underhåll af en kemisk station för jordbrukets och näringarnes behof i Kristianstad, då landstinget eller hushållningssällskapet i länet, hvar för sig eller i förening, förbunde sig att upprätta laboratorium och bekosta lokal för detta jemte bostad och hyresmedel för kemist och assistent samt bekosta aflöning till desse och laboratoritjenaren äfvensom årliga utgifter för labora-

Angående
anslag till
agrikultur-
kemiska
stationer.
(Forts.)

toriets underhåll samt inköp af böcker och inventarier för stationens behof, på extra stat för år 1891 bevilja ett anslag af 4,000 kronor.

Under förevarande punkt hemstälde nu utskottet:

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, men med afslag å herrar Lundeborgs, friherre Barnekows och Sven Nilssons ofvan omnämnda motioner, måtte såsom bidrag till underhåll af sju kemiska stationer för jordbrukets och näringarnes behof — inom de orter, der landsting eller hushållningssällskap, hvart för sig eller i förening, förbundet sig att upprätta laboratorium och bekosta lokal för detta jemte bostad och hyresmedel för kemist och assistent samt bekosta aflöningen till desse och laboratorietjenaren äfvensom årliga utgifterna för laboratoriets underhåll samt till inköp af böcker och inventarier för stationens behof — på extra stat för år 1891 anvisa ett anslag af 4,000 kronor för hvarje station eller tillhopa 28,000 kronor.

Häremot hade reservationer anmälts *dels* af herrar greve *A. G. Barnckow* och *S. Nilsson*, hvilka yrkat, att utskottet, med anledning af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och de väckta motionerna om anvisande af bidrag till underhåll af de kemiska stationerna i Gefle och Kristianstad, bort hemställa, att Riksdagen måtte såsom bidrag till underhåll af *nio kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behof* — inom de orter, der landsting eller hushållningssällskap, hvart för sig eller i förening, förbundet sig att upprätta laboratorium och bekosta lokal för detta jemte bostad och hyresmedel för kemist och assistent samt bekosta aflöningen till desse och laboratorietjenaren äfvensom årliga utgifterna för laboratoriets underhåll samt till inköp af böcker och inventarier för stationens behof — på extra stat för år 1891 anvisa ett anslag af 4,000 kronor för hvarje station eller tillhopa 36,000 kronor; och *dels*

af herr *Lasse Jönsson*.

I fråga härom anförde

Herr Sven Nilsson: Det är med anledning af den omständigheten, att jag inom statsutskottet hade en stor del af Andra Kammarens ledamöter välvilligt stämda för min motion som jag hoppas kammaren skall bifalla min vid utskottets betänkande afgifna reservation, för hvilken jag nu skall framhålla några skäl. De skäl utskottet anført för afslag på de väckta motionerna anser jag för min del vara af den beskaffenhet, att de mycket lätt vederläggas. Först och främst anser utskottet, "att frågan om inrättande af nya med statsanslag understödda kemiska stationer bör med stor varsamhet behandlas". För min del kan jag icke tycka annat, än att en ganska stor varsamhet iakttagits, då man icke på flera år begärt eller Riksdagen beviljat anslag till nya kemiska stationer. Jag kan således icke föreställa mig, att om Riksdagen beviljar det nu begärda anslaget till nya stationer, det kan anses vara att gå för brådstörtadt till väga, utan vill det synas som om den varsamhet, statsutskottet afsett, blir väl

tillgodosedd, äfven om man bifaller motionärernes framställning. Vidare säger utskottet att med beslut i denna fråga bör anstå tilldess någon tids erfarenhet vunnits om verkan af den i statsrådsprotokollet omnämnda af landbruksakademiens förvaltningskomité den 15 februari 1889 utfärdade instruktion för de befintliga kemiska stationerna. Jag tror för min del, att huru denna instruktion än må komma att tillämpas och verka, är det fullt naturligt att man ändå icke kan eller bör hindra anläggningen af ytterligare flera kemiska stationer, och jag föreställer mig att den instruktion, som nu finnes, äfven skall komma att gälla för de stationer, som hädanefter komma att inrättas, hvilka väl måste underkasta sig de förordningar, som Kongl. Maj:t utfärdat eller kommer att utfärda. Således synes detta skäl mot de föreslagna stationerna icke hafva något att betyda.

Det sista skälet, som statsutskottet anfört, är att man saknar en utredning om, i hvilka län dylika stationer företrädesvis äro behöfliga. Jag kan icke förstå annat än att hvad beträffar Skåne åtminstone en sådan station måste förläggas der, hurudan än en utredning måtte utfalla, och då man redan nu har en dylik *fullständig* anstalt derstädes, så synes det temligen öfverflödigt utreda förhållandet der, och hårdt vore det, om man skulle flytta denna station från Kristianstads till Malmöhus län, der de redan hafva en sådan station vid Alnarp, om ock denna icke är så fullständig som den andra.

Jag tror att detsamma kan sägas om Gefle, emedan denna stad ligger så långt bort från andra orter, der dylika kemiska stationer finnas, att man med skäl kan säga, att en dylik anstalt bör förläggas dit. Således torde kammaren finna, att de skäl, som af utskottet anförts mot de föreslagna stationerna icke hafva något särdeles värde, men det ligger andra här bakom, som jag nu skall be att få yttra mig om. Först och främst det skäl, som landbruksakademiens förvaltningsutskott anfört, mot de ifrågasatta stationerna i Christianstad och Gefle, nemligen att man snarare borde taga bort de stationer, som redan finnas, och blott hafva en gemensam anstalt för hela riket. Jag vågar säga att denna utväg visst icke vore lycklig, ty det vore att gå kräftgången, och jag tror att om vi icke haft de kemiska stationer, som redan finnas, vårt jordbruk icke skulle på långt när hafva gjort de framsteg, som det nu gjort. Jag har den uppfattningen, att det är lyckligt för en ort och att dess behof bättre tillgodoses, om en dylik anstalt förlägges i närheten och icke på en långt aflägsen plats. Våra mindre jordbrukare resa icke långa vägar för att taga reda på förhållandena, och få de icke på nära håll veta hvad de behöfva, skall man förgäfvos söka öfvertala dem att gå längre. Derför anser jag, att stationerna äro för fåtaliga och att vi sålunda böra fortgå på den väg, som Riksdagen förut anvisat, nemligen att anlägga flera sådana stationer.

Men det finnes slutligen ett annat skäl, som ej synes i kongl. landbruksakademiens handlingar och icke heller omtalats mycket vare sig i statsutskottet eller annorstädes, men jag har detta skäl från temligen tillförlitligt håll, och detta skäl är, att man är sinnad att göra dessa anstalter till statsinstitutioner. Man vill, att staten skall sätta

Angående
anslag till
agrikultur-
kemiska
stationer.
(Forts.)

till deras tjenstemän, att staten skall helt och hållet uppehålla dem, och hushållningssällskapen skola icke vidare få något att göra med dem. Jag får säga att det vore den olyckligaste utväg man kunde påfinna, om man fråntog hushållningssällskapen den befattning, de haft med dessa stationer, och det är gifvet att, om man skall förvandla dessa anstalter till statsinstitutioner, och dermed en ny tjenstemannacorps som skulle aflönas af staten, så kommer icke ens dubbla beloppet att förslå till deras underhåll. Således tror jag, att om man har sådana åsigtter som dessa, de må nu komma från regeringen eller landtbruksakademien, man icke skall vinna några synnerligen goda resultat.

Det är också upplyst, att det skall vara därför att en eller annan föreståndare för dessa kemiska stationer har opponerat sig mot landtbruksakademiens åskådningssätt i dessa frågor, som akademien icke vill fortgå längre på den gamla vägen. För min del tycker jag, att det är orättfärdigt att då man agar de skyldige man vill slå ihjel den oskyldige, som ingenting gjort.

Jag kan således icke finna annat än att de skäl, som anförts af motionärerne, äro af beskaffenhet att de tala för sig sjelfva, och jag skall därför yrka bifall till den af mig med flere vid betänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde Herrar *Truedsson, Nilsson* i Skärhus, *Bexell, Jonsson* i Hof och *Ersson* i Vestlandaholm.

Herr *Thestrup* yttrade: De skäl, som motionärerne anført beträffande särskildt frågan om den uti Skåne belägna agrikulturkemiska station, synas mig i likhet med den föregående talaren vara förtjenta att i hög grad behjertas. De siffror, som äro betänkandet bifogade, tala ett mycket kraftigt och öfvertygande språk. Dessa siffror, mot hvilka icke någon anmärkning blifvit framställd, och hvilka väl således få anses exakta, visa bland annat, att de analyser, som vid denna station verkstälts, hafva så ökat från år 1886, då de uppgingo till 2,428, att de 1889 uppgått till 12,381, en ökning, som synes mig tala särdeles kraftigt. Äfven hela antalet anställda analyser är, om det jemföres med antalet å de öfriga sju stationerna, i så hög grad öfvervägande, att denna station synes mig särskildt värd att beaktas. Det är äfven den enda, som finnes i Skåne, en provins, der behofvet af understöd för anstalter af denna art icke må kunna anses mindre än i någon af de öfriga landsdelar, der dylika finnas. Jag skall med anledning häraf och på grund af de skäl, som fullständigare framlagts af den föregående talaren, anhålla att få yrka bifall till reservationen.

Herr vice talmannen *L. O. Larsson*: Jag skall åter taga mig friheten yrka bifall till utskottets betänkande sådant det föreligger. Det är visst icke någon obenägenhet mot sådana anstalter, som gjort sig gällande inom utskottet, men man har trots sig böra gå tillväga med en viss varsamhet. Att inrätta för många sådana allt för klynt utrustade stationer torde icke gagna mycket för att vinna det mål, man vill vinna, utan tvärt om, och det upplystes af en fackman inom

utskottet, att det skulle återstå mycket att önska i fråga om de anstalter som redan finnas. Beträffande den höga siffran å antalet undersökningar vid Kristianstads station så visar det sig också, att de flesta af dessa undersökningar varit af den beskaffenhet att de visst icke behöft utföras å en kemisk anstalt, utan kunnat verkställas på mycket enklare och billigare sätt.

Det framhölls vidare i utskottet till och med af dem, som voro för bifall till motionen, att de visst icke önskade att få en sådan kemisk anstalt på statens bekostnad i hvarje län, utan att man borde sammanslå två, tre eller flera län om en dylik station, men i stället få denna bättre utrustad, så att der kunde verkställas mera vetenskapliga undersökningar, på hvilka man kunde med visshet lita, ty såsom det nu är, har man sett, att man från olika stationer kan få intyg, som stå i rak motsättning till hvarandra. Åtskilliga i utskottet och bland dem äfven jag, kunde icke heller af det föreliggande förslaget komma till full klarhet derom, att just Kristianstad skulle vara en sådan punkt, der en dylik anstalt lämpligast skulle förläggas. Då man nu icke visste, om denna plats vore lämplig och någon utredning i detta afseende icke förelåg, så ansåg man bäst att icke för närvarande bifalla motionärernas förslag.

Ett annat skäl fans också, nemligen att jordbruksintresset helt nyligen fått en ny målsman uti den nu inrättade landtbruksbyrån, som icke lärer underlåta att göra framställning om anläggande af sådana anstalter, derest det blir behöfligt. Då kan det också blifva mera visshet, åtminstone för oss, som icke sjelfva äro fackmän, att frågan skall blifva mera utredd, innan den framlägges för Riksdagen. Det är således icke af obenägenhet för sjelfva saken, som utskottet afstyrkt detta, utan därför att ännu icke föreligger den utredning, som behöfs innan man fattar ett sådant beslut, men en sådan utredning kunde utskottet icke åstadkomma. Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Lyttkens: Den som har erfarenhet af den ofantliga nytta, som dessa kemiska stationer åstadkommit, skall alltid vara med om att inrätta sådana på orter, der dylika icke förut funnits. Jag har varit i tillfälle att följa denna sak med stort intresse och har kanske häruti större erfarenhet än mången annan. Hallands län var det första, som på egen bekostnad inrättade en sådan anstalt, och anledningen dertill var, att vi blefvo så öfverhopade med förfalskningar, att vi stodo alldeles redlösa. Allt arbete som nedlades för att genom konstgödning höja jordbruket höll på att gå förloradt, och detta icke endast genom svenskars utan äfven genom utlänningars svek. Så fingo vi t. ex. från en fabrikant gammal garfwarebark under namn af guano. Det blef då nödvändigt att söka åstadkomma någon slags undersökning af varorna och så utvecklade sig den station, som hushållningssällskapet på egen bekostnad anlagt, till den som ännu består med bidrag af staten. Jag skulle, om jag icke fruktade att trötta herrarne, kunna omtala de mest bizarra förfalskningar. Jag vill dock omtala en dylik angående klöfverfrö. Å Halmstads station upptäcktes

*Angående
anslag till
agrikulturr-
kemiska
stationer.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
agrikultur-
kemiska
stationer.
(Forts)*

nemligen en gång, att dylikt frö blifvit blandadt med någon slags sand, som var så lik fröet, att det var riktigt underbart, men så kom man underfund med, att det i Tyskland fanns en fabrik för att färga kisel-sand, som sedan skulle inblandas med klöfverfrö, hvilket föll sig sär-deles billigt. Det upptäcktes äfven att en af Köpenhamns förnämsta grossörer hade harpat frö af all slags uselhet och sändt till Sverige en fullkomligt oduglig vara. Ja så förhöll det sig med frö och göd-ningsämnen. Den som varit i tillfälle att på närmare håll se dessa förhållanden, han vet att sätta värde på en kemisk station. Nu säger vice talmannen, att det icke är utredt, om Kristianstad skulle vara en lämplig plats för en dylik station. För min del anser jag Kristianstad vara mycket lämplig plats därför, ty staden står genom jernvägar i förbindelse med hela provinsen och få län hafva så goda jernvägs-kommunikationer som Kristianstads. Det är för öfrigt viktigt, att stationer finnas litet hvarstädes, ty de flesta hafva icke nog intresse att skicka prof på långa håll, och det är icke nog med, att tjenste-männen undersöka de prof de erhålla, utan de måste äfven sjelfve hos handelsmän och tillverkare taga reda på varan och undersöka den-samma samt derefter för allmänheten göra kunnigt det resultat, hvar-till de kommit. Under en tid då förfalskuingarne gått så långt, att till och med kaffebönor förfalskas, ja knappast något ämne undgår att förfalskas, — med svafvelsyra, som är ett så giftigt ämne, förfalskar man t. ex. ättika — måste man laga att icke blott insända prof undersökas, utan att äfven undersökning af varor sker hos försäljarne, samt att allmänheten underrättas om utgången af undersökningen. Och som det är icke endast i ekonomiskt hänseende ur jordbrukets syn-punkt utan äfven af sanitära skäl af stor vikt, att kemiska stationer finnas, så yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Det medför en välgerning icke blott för jordbruket, utan ock för den stora allmänheten.

Herr Peterson i Hasselstad: Jag har inom utskottet röstat för det beslut, hvartill utskottet kommit, och jag föreställer mig att ut-skottet resonnerat riktigt, då det ansett, att utredning bör försiggå, innan man bestämmer, hvar de nya kemiska stationerna skola ligga. Jag har sjelf ingen personlig erfarenhet af den stora nytta dessa ke-miska stationer medföra för allmänheten, men i den provins jag tillhör har hushållningssällskapet lemnat ett betydligt anslag till stationen i Kalmar, för att jordbrukarne skulle begagna sig af nämnda station. Atskilliga jordbrukare hafva gjort det, men icke funnit sig tillfredsställda med resultatet, och till följd häraf hafva flere inom hushållningssäll-skabet gjort yrkande om anslaget indragning, emedan den fördel, som dermed åsyftades, icke vans. På grund af denna min erfarenhet, som jag velat låta komma till kammarens kännedom, jemte de upplysningar en mycket sakkunnig person lemnat i utskottet, vill jag icke förorda, att några nya stationer af staten anläggas, förrän en utredning i ärendet kommit till stånd. Att man skulle behöfva anlägga kemiska stationer för att få gödningsämnen och varor, som äro i handeln undersökta, det tror jag icke. I min hemort finnes en kemist, som erbjudit sig att

mot ringa ersättning anställa alla de undersökningar en jordbrukare kan behöfva. Jag tror för min del, att dessa undersökningsanstalter framdeles, när man vunnit mera erfarenhet om deras verksamhet, kunna vara till nytta — och i så fall kan det icke vara skäl att anskaffa flere sådana — men jag är öfvertygad om att ännu är det god tid härmed och tror dessutom att vi gå den tid till mötes, då dessa kemiska stationer komma att ersättas af enskilda personer, som åtaga sig deras göromål. Detta är min tanke om saken, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

*Angående
anslag till
agrikultur-
kemiska
stationer.
(Forts.)*

Herr Lasse Jönsson: Det var väl något långt gånget af den siste talaren att säga, att det skulle vara nog om enskilda personer här och der anmälde sig att uträtta så viktiga värf som de ifrågasvarande. Det är icke nog, att enskilda personer säga det och det. Vi behöfva personer, som stå under embetsmannans ansvar, så att de äro fullt ansvarige för sina utlåtanden, och på hvilkas undersökningar och de resultat, som deraf komma, man fullkomligt kan lita. Vi få vid många tillfällen erfaras, när vi handla, att vi icke kunna bedöma, om varan är äkta eller oäkta. Vi behöfva upplysningar, om hvilka ämnen vår jord innehåller, och hvilka gödningsämnen, vi skola köpa för att förbättra den.

Det är vid så många tillfällen man behöfver tillförlitliga undersökningar. En föregående talare lemnade härom många upplysningar, och jag vill icke upprepa dem. Då staten till exempel medgifver tillverkning af och handel med konstsmör, är det väl också af nöden, att staten ser till att det ej innehåller allt för mycket skadliga beståndsdelar, som komma att verka menligt. Huru jag än ser saken, anser jag att flere kemiska stationer böra inrättas och att dessa böra stå under statens kontroll, och från hvilka man kan vara viss om att erhålla ärliga svar. I följd häraf kan jag icke instämma med utskottet, utan yrkar bifall till motionärernas förslag.

Herr Bexell: Jag skall taga mig friheten att omnämna, hvad hushållningssällskapet i Halland gjort för att utbreda de kemiska stationerna. Sjelfva stationen är i Halmstad, men i hvar och en af städerna Laholm, Falkenberg, Varberg och Kongsbacka finnes ett aflönadt ombud för stationen. Detta ombud tager prof från köpmännen i städerna, när helst en last kli eller gödningsämne kommer in i hamnen. De mindre jordbrukarne få hos dem inlemna prof på gödningsämnen och andra varor, som de köpt, och de få dem kostnadsfritt undersökta och analyserade.

Det är bedröfligt, att allt skall koncentreras. Jag är i allmänhet deremot och speciellt i detta fall. Jag yrkar bifall till motionärernas förslag.

Herr P. Waldenström: Det skäl, som statsutskottet synes hufvudsakligen hafva stödt sig på, är det utlåtande, som landbruksakademiens förvaltningskomité afgifvit. I detta utlåtande säges bland annat, att det kunde ifrågasättas, om det vore välbetänkt att utan om-

Angående
anslag till
agrikultur-
kemiska
stationer.
(Forts.)

sorgsfull utredning och tydligt ådagaläggande af ett trängande behof öka antalet kemiska stationer. Ingen är, som icke måste underskrifva detta. För min del kan jag dock icke finna annat, än att tillräcklig utredning föreligger i de motioner, som äro ingifna. Att till exempel behofvet af kemisk station der nere i Skåne måste vara mycket stort, det framgår särskildt deraf, att den station, som nu är föreslagen att läggas dit, redan såsom af hushållningssällskapet underhållen station utförde 12,381 analyser under ett år, då en af staten underhållen dylik station verkstälde 295. Att äfven Norrland är i behof af flera kemiska stationer, än som der redan finnas, borde ingen kunna förneka. För hela Norrland lemna staten bidrag endast åt *en* station, den som finnes i Hernösand. Under tiden lemna staten lika bidrag till en station i Skara och en i Jönköping, hvilka stationer ligga så nära hvarandra, att en af dem synes vara öfverflödig, och det så mycket mer, som den ena af dem under ett år utfört 391 och den andra 585 analyser, medan stationen i Kristianstad under lika tid verkställt 12,381 och Vesterås nära 9,000.

Förvaltningskomitén ordar om, att det vore bättre att koncentrera eller att med tillräckliga anslag förse några få stationer än att utbreda en större mängd stationer öfver landet, då de skulle blifva af den beskaffenhet, att icke riktigt säkra resultat af undersökningarna skulle erhållas. Jag tror för min del icke, att man behöfver sätta mot hvarandra dessa båda alternativ. Vi hafva för närvarande 7 af staten understödda kemiska stationer utbredda öfver landet. Vore det omöjligt att få flere *goda*, så vore det visst mycket bättre att hafva 7 goda än 9 dåliga. Men jag är säker på, att vi kunde få både 9 och ännu flera kemiska stationer af lika god beskaffenhet som de redan befintliga.

Landbruksakademiens förvaltningskomité säger vidare, att det är temligen likgiltigt, om en station ligger nära eller mer aflägsse från den, som behöfver anlita dess hjälp, då ju samfärdsmedlen nu äro så utvecklade, som de äro. Detta yttrande måste förefalla ganska besynnerligt. Förvaltningskomitén har tydligen icke tänkt på andra än de store godsegarne. För dem kan det i viss mån vara likgiltigt, hvar stationen ligger, men icke så för de små jordbrukarne. Icke kan man tänka sig, att en liten bonde i Helsingland skall skicka in prof till Hernösand för att få dem undersökta. Yttrandet är så mycket egenomligare, som förvaltningskomitén framhåller vigten af att undersökningen *sker fort*. Huru kan då stationernas belägenhet vara likgiltig? Jag kan icke på något sätt finna, att statsutskottet handlat rätt, då det afstyrkt motionerna. Jag instämmer därför med motionärerne och yrkar bifall till reservanternes förslag.

Herrar *Brodin* och *Schöning* instämde i detta yttrande.

Herr Sven Nilsson: Då en af statsutskottets ledamöter åberopat en fackman i utskottet, som der lemnat värdefulla upplysningar i denna fråga, som skulle lagts till grund för utskottets beslut, ber jag att få för kammaren nämna, det denne person tillika är ledamot i landbruksakademiens förvaltningskomité och der varit den ledande ledamoten, som

medverkat till beslutet emot de nu ifrågasatta kemiska stationerna, hvarpå utskottet nu stöder sig.

Jag trodde för min del, att jag så grundligt så väl i motionen som i dag vederlagt de skäl, som landbruksakademiens förvaltningskomité framställt, att jag icke vidare trodde någon sådan vederläggning skulle behövas. Dessa skäl blefvo också i utskottet vederlagda. Jag kan alltså icke alls förstå orsaken, hvarför man så bestämt håller på, att icke föreliggande förslag skall bifallas, då inga skäl återstå för afslag på desamma.

En ledamot af statsutskottet, som sitter här framför mig, upp-lyste kammaren om, att Blekinge läns hushållningssällskap under många år bidragit till den kemiska stationen i Kalmar med ett anslag, men att det nu indragit detta, därför att man icke ansåg sig hafva någon egentlig nytta deraf. Jag vill med anledning häraf upplysa derom, att Kristianstads läns hushållningssällskap under flera år gjorde på samma sätt, i det man lemnade icke obetydliga anslag till den kemiska stationen i Alnarp för att derstädes få analyser verkställda. Men vi komma snart underfund med, att vi icke hade särdeles stor nytta af detta anslag, just därför att afståndet var så långt. Därför hafva vi nu i vårt eget län på hushållningssällskapets bekostnad skaffat oss en kemisk station själfva, och sedan den kommit till stånd, lärer väl icke någon i länet kunna säga annat än att den varit länet till välsignelse. Men nu är förhållandet sådant, att hushållningssällskapets medel för andra ändamål äro så hårdt anlitade, att jag icke tror, att det är möjligt att på detta sätt längre upprätthålla stationen, så vida ej staten här som annorstädes träder emellan. Hushållningssällskapet har nemligen för andra nyttiga ändamål för längre tid fästa de medel, det har till sin disposition. Det skulle därför under den kommande tiden för oss blifva mycket svårt att kunna på sådant sätt få något anslag för upprätthållande af anstaltens verksamhet. Jag tror därför, att, om ej staten hjälper oss, det ej skall blifva oss möjligt att upprätthålla anstalten; ty man må icke inbilla sig, att på frivillig väg från enskilda personer den skall kunna erhålla tillräckligt understöd för sin verksamhet.

Jag lägger därför kammaren på hjertat att icke afslå ett anslag för ett så nyttigt ändamål. Det kommer visserligen denna gång endast ett par orter till godo; men jag kan ej föreställa mig annat än att, när förslag en gång framställes om liknande anslag för andra orter, man då skall befinnas lika beredvillig att lemna understöd till sådana för jordbruket, näringarne och hela menskligheten så nyttiga ändamål. Jag yrkar fortfärande bifall till min reservation.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Det är verkligen förvånande att höra, att dessa kemiska anstalter i Kristianstad och Gefle icke bära sig och därför skola gå under, om de ej få statsunderstöd.

Det borde väl vara alldeles tvärt om: det stora antal verkställda undersökningar, som de ha att uppvisa, borde väl snarare vara ett bevis för att de skulle kunna bära sig, då de ju ha att förete så utomordentligt goda resultat.

*Angående
anslag till
agrikultur-
kemiska
stationer.
(Forts.)*

*Ang. anslag
till agrikul-
turkemiska
stationer.*
(Forts.)

Deremot skulle man nästan, då man jemför dem med statens kemiska stationer och ser, huru få undersökningar dessa senare hafva verkställt i jemförelse med sådana stationer, som äro upprättade på enskildt initiativ, vara böjd för att tro, att det vore bättre, att dylika stationer, såsom är fallet i Gefle och Kristianstad, äro upprättade på enskild väg, än att de äro statsinstitutioner.

En talare sökte särskildt ådagalägga behovet af sådana kemiska stationer genom att framhålla, att de vore oundgängliga, då man skulle undersöka gräsfrö eller annat utsäde, och anförde såsom exempel derpå, att man stundom kunde få sand i stället för klöfverfrö. Ja, det behöfves då icke kemiska anstalter för att få en sådan sak undersökt. För öfrigt hänvisar jag i afseende på dylika frågor till nästa punkt i utskottets betänkande, den 21:sta, hvari utskottet tillstyrkt anslag till frökontrollanstalter. Frågan om sådan kontroll föreligger sålunda icke i denna punkt, utan förekommer först i nästa.

När man ser på undersökningstabellerna från Vesterås och Kristianstad, hvarest de hafva ett så ojemförligt stort antal undersökningar att uppvisa, så finner man, att undersökningarne till allra största delen afsett mejeriprodukter. Men af en factman, som var närvande i utskottet, nemligen generaldirektör Almén, fingo vi den upplysningen, att för undersökning af mejeriprodukter visst icke behöfvas några sådana der kemiska anstalter, utan att de kunna verkställas på mycket enklare och billigare sätt, än hvad sådana der af staten upprättade, kemiska anstalter skulle kunna åstadkomma.

Jag vet icke, om möjligen anledningen till det så ojemförligt stora antalet undersökningar af mejeriprodukter vid stationen i Vesterås kan vara den, att det länet är välsignadt med en margarinfabrik. Kanske något liknande äfven är förhållandet med Kristianstads län, eftersom mejeriprodukterna äfven der enligt tabellen blifvit underkastade ett så stort antal undersökningar.

Inom utskottet framhölls äfven, att man vid Alnarp skulle kunna få alla de ämnen, som kunna vara föremål för kemisk pröfning, underkastade fullt vetenskapliga undersökningar, hvilket icke vore möjligt vid en kemisk station, sådan som den i Kristianstad.

Jag har velat anföras detta såsom skäl för utskottets förfarings-sätt. Hvad som här blifvit anfördt kan icke föranleda mig att frångå den åsigt, som inom utskottet gjort sig gällande, och jag vill derfor fortfarande yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jonsson i Hof: Af vice talmannens senaste yttrande tycktes framgå, att det behof af ökad utredning, som här skulle förefinnas, egentligen skulle vara beroende derpå, att, såsom han förmenade, möjligen sådana kemiska stationer, som få litet eller intet att göra, kunde i första rummet behöfva få statsunderstöd. Då emellertid de båda ifrågavarande stationerna i Gefle och Kristianstad ligga på ganska långt afstånd från någon redan befintlig station, och då vice talmannen icke kunde påvisa något annat skäl för en ytterligare undersökning än just det nyss nämnda, så hemställer jag, huru vida någon undersökning alls kan vara behöflig, synnerligast som det väl icke

gera kan blifva fråga om att förlägga några dylika stationer på platser, der ingenting vore att göra, t. ex. uppe i fjälltrakterna. Jag hemställer, huru vida vi icke alla kunna vara ense om, att dessa båda ifrågavarande platser äro ganska lämpliga till kemiska stationer, och att vi sålunda böra bifalla herr Sven Nilssons reservation.

Jag yrkar bifall till densamma.

Ang. anslag till agrikulturkemiska stationer.
(Forts.)

Herr Lyttkens: Då anmärkningar blifvit gjorda mot att en del af staten understödda kemiska stationer utföra så få undersökningar, skall jag be få meddela min erfarenhet angående den station, som — när man undantager undersökningar å mejeriprodukter — har största antalet analyser, nemligen Halmstads station, hvilken år 1887 — ehuru den haft blott 19 analyser å mejeriprodukter — dock verkstält inalles 1,030 undersökningar. Jag kan försäkra herrarne, att när denna station upprättades, allmänheten hade så liten kännedom och idé om hvilken nytta den kunde medföra, att analyserna till en början voro högst få och obetydliga. Men efter hand som de mindre jordbrukarne och den stora allmänheten lärt inse nyttan och fördelen deraf, hafva de år för år ökat sig, så att de nu, om man undantager undersökningar å mejeriprodukter, uppgå till ett antal af icke mindre än 1,011. Detta är mer än tillräckligt arbete för de två personer, som der äro anställda, så att de nu måst antaga ett extra biträde. Skulle vi nu gå den väg, herr vice talmannen önskade, och slå ihop flera stationer, så blefve resultatet deraf icke någon besparing, alldenstund det blefve nästan omöjligt att utföra alla analyser utan större personal. Derigenom ginge man ock miste om den stora fördel, som kan vinnas, när stationerna äro flera, att allmänheten allt mera lär förstå nyttan af dem, hvilket den icke gör, om de ligga långt bort. Jag är öfvertygad om, att på dessa stationer, der högst få undersökningar verkställas — om man undantager analyser å mejeriprodukter — analyserna komma att oupphörligen ökas, allt efter som allmänheten lär förstå nyttan deraf. Så verkställdes redan i Halmstad år 1887 703 giftprof, och antalet torde allt fort komma att ökas, allt efter som folket lär sig värdera en bland nutidens viktigaste inrättningar. Jag skall därför för min del yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Ryding: Jag anhåller få fästa uppmärksamheten på ett misstag, som herr Waldenström begick i sitt anförande. Han jämförde antalet analyser vid anstalterna i Kristianstad och Hernösand och nämnde, att samma år som i Hernösand 295 undersökningar verkställdes, utfördes i Kristianstad 12,381. Detta är likväl origtigt; ty antalet analyser, som han angaf för Hernösand, afser året 1887, medan deremot det antal, som anfördes för Kristianstad, afser åren 1888—89. I sjelfva saken instämmer jag med reservanterna.

Herr Peterson i Hasselstad: Jag skall blott be att få rätta en missägning eller missuppfattning af herr Sven Nilsson, då han citerade mitt förra yttrande. Jag sade icke, att det anslag, hushållningssällskapet i Blekinge lemnat till anstalten i Kalmar, var indraget,

Ang. anslag
till agrikul-
turkemiska
stationer.
(Forts.)

utan endast, att de landtbrukare, som skickade prof till nämnda anstalt, yrkat hos hushållningssällskapet, att anslaget skulle indragas.

Med anledning af herr Lasse Jönssons yttrande, att man skulle lita på tjenstemännen och icke misstro dem, vill jag säga, att jag ej gjort det. Men om de, som låta göra sådana undersökningar, icke äro belåtna med resultatet, så är detta en annan sak.

Herr P. Waldenström: Med anledning af ett yttrande, som här blifvit fäldt, ber jag få fästa uppmärksamheten derå, att, om det skulle vara ett stöd för anspråk på statsbidrag till kemiska stationer, att den eller den anstalten arbetade under ogynsamma ekonomiska förhållanden, så har herr Lundeberg såsom motionär angående stationen i Gefle upplyst, att denna station de senare åren arbetat under *synnerligen* ofördelaktiga ekonomiska förhållanden, så att det, såsom omständigheterna numera gestaltat sig, endast vore en tidsfråga, när stationen skulle upphöra, om den ej finge statsanslag.

För öfrigt vill jag med afseende på herr Rydings anmärkning erkänna, att jag nu ser, att den jemförelse, som jag gjorde, gälde olika år. Min uppgift om stationen i Kristianstad gälde året 1888—89. Men under år 1887 har ändock Kristianstads station anställt öfver 3,580 analyser, alltså vid pass 12 gånger flere än stationen i Hernösand.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner på *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels afslag* å densamma och bifall i stället till den vid punkten fogade, af herrar greve Barnekow och Sven Nilsson afgifna reservationen. Herr talmannen förklarade sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad statsutskottet hemställt i 20:de punkten af utlåtandet N:o 7,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade, af herrar greve A. G. Barnekow och S. Nilsson afgifna reservationen.

Omröstningen visade 91 ja mot 100 nej; och hade Kammaren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Punkterna 21—26.

Biföllos.

I *Punkten 27*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *M. Dahn* väckt motion, n:o 189, om beredande af daglig samfärdsel mellan ön Rügen och Skånes syd-kust, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af motionären, herr *Dahn*, som yttrade: Då jag ser af utskottets utlåtande, att vederbörande myndigheter redan gått i författning om utredning af det ärende, jag gjort till föremål för min motion, och jag äfven erfarit, att generalpostdirektören varit på ort och ställe för att taga kännedom om den ifrågavarande platsens lämplighet såsom öfverfartsort, har jag naturligtvis ingenting att anmärka mot det beslut, hvartill utskottet kommit.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 28.

I en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 16) hade herr *J. Kerfstedt* föreslagit, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett förslagsanslag af 200,000 kronor årligen under en tid af 3 år, för åvägabringande af regelbunden ångbåtsförbindelse hvarannan månad mellan svenska hamnar och La Plata-floden i Syd-Amerika medelst tvenne inhemska rederi tillhöriga, ändamålsenliga ångare af åtminstone 2,000 tons lastdrygheit samt under de närmare vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kunde pröfva nödigt bestämma, men hemställde utskottet under förevarande punkt, att icke heller denna motion måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Angående ifrågasatt anslag för åvägabringande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan svenska hamnar och La Plata-floden i Syd-Amerika.

I fråga härom anförde

Herr *E. G. Boström*: Det kan icke falla mig in att begära någon ändring i det slut, hvartill statsutskottet i fråga om detta ärende kommit. När ärendet gjorts till föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, är det icke skäl att gå Kongl. Maj:t i förväg. Men jag ber herr talmannen icke illa upptaga, om jag tillåter mig med några ord påpeka nödvändigheten af att något göres i den riktning motionären föreslagit. Och jag tror, att vigten af en sådan sak lättast framträder genom att man anför något af det, som uti andra länder i detta afseende blifvit åtgjort. Jag skall tillåta mig att anföra några uppgifter derom, som återfinnas uti Sveriges allmänna exportförenings skrivelser i ämnet. Man finner deraf, att Frankrike ger till en hel del ångbåtsbolags understödjande inalles 19,216,000 francs, d. v. s. 13,835,000 kronor; att Tyskland, hvilket — såsom herrarne väl veta — först på senare tider begynt vinnlägga sig om sjöfarten, ger 4,400,000 mark eller 3,916,000 kronor, hvarjemte förslag föreligger om ett ytterligare anslag af 900,000 mark, motsvarande 800,000 kronor, således tillhoppa inemot 4,800,000 kronor; att Österrike-Ungern, som icke har någon väsentligt stor sjöfart, anslagit för ändamålet 1,852,000 floriner eller ungefär 2,800,000 kronor; att Spanien ger 8,445,222 pesetas, d. v. s.

Angående
ifrågasatt
anslag för
ävägabrinn-
gande af re-
gelbunden
ångbåtsför-
bindelse mel-
lan svenska
hamnar och
La Plata-
floden i Syd-
Amerika.
(Forts.)

något öfver 6,000,000 kronor; att England ger ett belopp af icke mindre än 583,000 £, motsvarande omkring 10½ millioner kronor.

Men hvad England beträffar är dertill att märka, att detta land dessutom lemnar ett högst väsentligt understöd åt sin sjöfart genom de ganska afsevärda afgifter, som det utbetalar åt de bolag, som åtaga sig att ombesörja postföringen. Det är i allmänhet förhållandet i sådana länder, som lemna sjöfarten subvention, att denna medför förpligtelse att utan särskild afgift låta fartygen medföra posten. England åter betalar dels nämnda subvention, dels, som sagdt, mycket väsentliga afgifter åt de bolag, som med sina fartyg verkställa postföringen. England har sålunda utgifvit enorma summor till denna subvention, som jag anser vara lika nödvändig som lämplig. Norge har, såsom vi veta, på senare tider inslagit samma väg genom subvention åt ett rederibolag med 150,000 kronor och till en enskild redare med 140,000 kronor, eller tillsammans 290,000 kronor. På samma sätt lemnar Italien ett sammanlagdt årligt belopp af 10,357,344 lire, eller omkring 7½ millioner kronor. Äfven Ryssland subventionerar sin sjöfart på Svarta och Hvita hafven, samt på sina stora insjöhaf med belopp, som enligt föreliggande uppgifter för år 1886 utgått med 4,184,000 mark eller i svenskt mynt 3,720,000 kronor. När man ser detta, så är det alldeles gifvet att, för så vidt vi vilja se vår sjöfart gå framåt, för oss ingenting annat återstår än att följa den sålunda inslagna vägen. Det är ju icke möjligt för ett litet land som vårt att genom kolonisation söka att vinna afsättning för våra produkter, utan vi nödgas att bereda dem afsättning på sådana platser, der marknaden icke än är fullt upptagen och mig förefaller det vara tydligt och klart att i det fallet den nu föreslagna orten, nemligen La Plata-staterna, är synnerligt lyckligt funnen. Nord-Amerika vill numera icke mottaga våra varor och våra utvandrare mottagas der med knapp nöd samt först efter gallring. La Plata-staterna åter erbjuda ett mycket stort fält för utveckling och en för afsättningen af våra produkter lämplig marknadsplats, derest vi hinna att i god tid göra våra intressen gällande derstädes.

Jag har velat säga detta för att påpeka den stora vigten af den fråga, som här blifvit väckt.

Häruti instämde herrar *De Laval, Wittrock, Lund, Swartling, Gibson* och *Larsson* i Upsala.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 29—51

Biföllos.

Punkten 32.

Angående
anslag till
statens jern-
vägstrafik.

I öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit hemställde utskottet under denna punkt, att Riksdagen måtte anvisa: a) å riksstatens sjetta hufvudtitel, till utförande af nya bygg-

nader och anläggningar vid statens jernvägstrafik, 800,000 kronor, deraf till fullbordande af Malmö stations utvidgning 438,500 kronor.

b) å riksstaten utom hufvudtitlarne, till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar, 1,300,000 kronor.

Angående
anslag till
statens jern-
vägstrafik.
(Forts.)

Efter det utskottets hemställan under mom. a) blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Sven Nilsson, som yttrade: Som kammarens ledamöter torde hafva sett, finnas vid utskottets betänkande i denna punkt fogade ett par reservationer af Första Kammarens ledamöter, hvilka dock ej afse beslutet, hvartill utskottet kommit, utan allenast motiveringen för detsamma. Inom statsutskottet höllo dess ledamöter från denna kammare noga på den meningen, att påbörjande af vissa arbeten vid Flens station, som enligt jernvägsstyrelsens åsigt borde under år 1891 verkställas för en kostnad af 30,000 kronor, lämpligen borde uppskjutas på ytterligare ett år, hvarigenom Kongl. Maj:t blefve i tillfälle att, efter förnyad pröfning af samtliga de föreslagna arbetenas behöflighet, framlägga ett fullständigt, af kostnadsuppgifter åtföljdt förslag till stationens utvidgning för Riksdagen, som då finge pröfva frågan i dess helhet. Man ansåg nemligen att, om dessa 30,000 kronor nu beviljades för utförande under nästa år af spårsystemets utvidgning samt flyttning af stationshuset m. m. enligt föreliggande plan, så skulle följden deraf blifva den, att Riksdagen måhända nästa år skulle försättas i nödtvång att oakfortadt bevilja återstående 108,000 kronor till en del andra i kostnadsförslaget upptagna arbeten, om hvilkas behöflighet utskottet för sin del icke vore fullt öfvertygad och hvilka arbeten måste under följande år utföras i enlighet med samma plan. Utvidgningen af spårsystemet sträcker sig nemligen öfver den plats, på hvilken det gamla stationshuset är uppfördt, och nödvändiggör således stationshusets rifning och uppförande af ett nytt i dess ställe. Kostnadsförslaget upptager för detta nya stationshus icke mindre än 50,000 kronor. Majoriteten inom utskottet ansåg, att man utan synnerlig skada kunde dröja med frågans afgörande till nästa riksdag, då man ju kunde från jernvägsstyrelsen förvänta ett förslag, som något reducerade kostnaderna för det nya stationshuset, m. m.

Nu vet jag visserligen icke huru det gått med denna fråga i Första Kammaren, eller om den ens der varit föremål för öfverläggning; och har således icke reda på om den motivering som afser uppskof med utvidgningen vid Flens jernvägsstation, får bibehållas, eller om den skall uteslutas, men då jag ser herr statsrådet och chefen för civildepartementet här närvarande, så vill jag, ehuru jag väl vet, att jag icke har rätt att på detta sätt interpellera honom, ändå be, att han ville ge oss svar på den frågan, huru vida, derest utskottets förslag, sådant detsamma blir motiveradt, ifall reservanternas förslag i Första Kammaren godkännes, ifrågavarande 30,000 kronor skulle komma att vid nu anmärkta förhållanden under nästkommande år för uppgifna ändamålet användas, ty derpå beror naturligtvis, huru vida denna kammare skulle behöfva uppställa ett förslag till beslut,

*Angående
anslag till
statens järn-
vägstrafik.
(Forts.)*

som komme att i fråga om de nämnda 30,000 kronorna föranleda en gemensam votering. Skulle herr statsrådet vilja lemna svar på min framställda fråga, så blefve måhända ett sådant beslut här öfverflödigt.

Härefter anförde

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Med anledning af den vädjan till mig, som af herr Sven Nilsson blifvit framställd, vill jag be att få påpeka, huru som jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att af de belopp, som jernvägsstyrelsen begärt för nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägar, afdraga 100,000 kronor. Dervid har jag särskildt tillåtit mig att påpeka ett par poster för arbeten, som jag ansett kunna tillsvidare anstå, den ena afseende restaurationslokal vid Gnesta och den andra utvidgning af restaurationslokalen vid Hallsberg. Deremot har det i öfrigt varit mycket svårt att kunna väga mellan de särskilda posterna i jernvägsstyrelsens tablå. Hvad särskildt beträffar Flens station, så har det synts mig, att det skäl, som jernvägsstyrelsen anført, varit så pass kraftigt, att styrelsens framställning i detta fall icke bör lemnas helt och hållet å sido; men jag har dock föreställt mig, att, då man nu synes önska en ytterligare utredning, huru vida icke de beräknade kostnaderna måhända skulle kunna något nedbringas, det tilläfväntas icke skulle vara alltför betänkligt att låta med denna anslagsfråga anstå ännu ett år; och jag skall för min del, i fall statsutskottets betänkande för öfrigt bifalles, göra hvad på mig ankommer för att kunna åstadkomma den önskade utredningen. Det är dock en omständighet i statsutskottets utlåtande, som jag särskildt vill påpeka. Utskottet föreställer sig, att det skulle vara lämpligt att tillfråga styrelsen för Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernväg, huru vida icke densamma vore villig att, åtminstone i någon mån, deltaga i de för utvidgningen af Flens station erforderliga kostnaderna. I det fallet är jag icke alldeles ense med statsutskottet. För min del tror jag, att det är godt, att statsbanans styrelse är ensam herre på sitt eget område. Det kan enligt min åsigt icke vara lämpligt att enskilda banor få vara med om dylika anläggningar, ty deraf kan lätt följä, att styrelsen för statens banor blir tvungen att åt styrelserna för de enskilda banorna inrymma vissa rättigheter i afseende på förvaltningen vid stationerna och dylikt. Hittills har i allmänhet praxis varit den, att jernvägsstyrelsen har upplåtit åt styrelsen för de enskilda banorna en viss nyttjanderätt på längre eller kortare tid, ofta nog mot en viss afgift. Så är förhållandet t. ex. vid Flens station, hvarest för Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernväg erlägges en årlig afgift af 2,400 kronor. Kommer nu den ifrågasatta utvidgningen till stånd och medför ökad nytta för sistnämnda bana, så lærer deraf blifva en följd, att den nu utgående årliga afgiften kan höjas. Det är naturligtvis ännu ganska svårt att säga, i hvad mån en sådan förhöjning bör ske, enär detta är beroende på närmare utredning; men jag har hört uppgifvas, att man bör kunna antaga denna förhöjning till åtminstone 2,000 kronor per år, således 4 proc. ränta på ett kapital af 50,000 kronor. Drager man nu denna summa från

den af jernvägsstyrelsen i dess kostnadsförslag öfver arbetena vid ifrågasatt station uppgifna, eller 138,000 kronor, så reducerar sig kostnaden för dessa arbeten i verkligheten till 88,000 kronor. Men det kan ju hända, att vid en ytterligare utredning det skall visa sig, att man skulle kunna åstadkomma en eller annan förminskning i kostnaderna, och jag vill därför icke motsätta mig en dylik utredning, för den händelse Riksdagen skulle finna en sådan nödvändig.

*Angående
anslag till
statens jern-
vägstrafik.
(Forts.)*

Herr Edelstam: Jag vill visserligen icke framställa något yrkande; dock kan jag icke underlåta att uttala mitt beklagande, derest ytterligare en tid skulle komma att förflyta, innan den ifrågasatta förändringen vid Flens station blefve genomförd. Personer, som ofta färdats der, kunna nemligen intyga, att det endast är stationsbetjeningens uppmärksamhet, som man har att tacka för, att icke flera olyckor, än som skett, der förekommit. Hvarje år hafva personer varit nära att blifva öfverkörda af vagnarne, som passera banspårerna mellan de särskilda magasinerna och stationshuset.

Derför vore det önskligt, att åtgärder ju förr desto hellre vidtoges för att förebygga den fara för människolif, som der så ofta förekommer. Jag har emellertid icke något yrkande att framställa.

Härmed var öfverläggningen slutad; och blef utskottets ifrågasatt hemställan af kammaren bifallen.

Efter föredragning af *mom. b*) yttrade:

Herr Johansson i Noraskog: Af den i utskottsbetänkandet intagna redogörelsen framgår, att jernvägsstyrelsen begärt 1,500,000 kronor till anskaffande af 8 lokomotiv, 30 personvagnar samt 500 godsvagnar med axlar och hjul jemte reservdelar, samt att herr statsrådet och chefen för civildepartementet anser det nämnda beloppet kunna lämpligen nedsättas till 1,300,000 kronor. Hvad nu beträffar den del af detta belopp, som fordrats för lokomotiv och godsvagnar m. m., så skall jag nöja mig med den motivering, som är framlagd i statsrådsprotokollet och utskottsbetänkandet. Den visar på mer än ett behof, som behöfver fyllas. Men deremot är jag alls icke belåten med att både i statsrådsprotokollet och i utskottsbetänkandet intet ord finnes yttradt om angelägenheten eller behöfligheten af den föreslagna anskaffningen af 30 personvagnar.

Det är med anledning häraf som jag tagit mig friheten att på egen hand söka göra mig ett begrepp om och huru vida denna anskaffning kunde vara af behofvet påkallad. Om jag i detta syfte vänder mig till jernvägsstyrelsens underdåniga berättelse för år 1888, den sista som är utkommen, så finner jag, att antalet personvagnar, som 1883 uppgick till 700, under de följande 5 åren ökats till 821, sålunda med omkring 17 procent. Går man vidare i berättelsen och gör sig besvär att taga reda på, i hvad mån dessa personvagnar äro upptagna af trafiken, så kommer man till resultat, som verkligen äro öfverraskande. Man finner nemligen för det första, att antalet plat-

Angående
anslag till
statens jern-
vägstrafik.
(Forts.)

ser i hvarje vagn i medeltal uppgår till 33. Detta antal är i det närmaste lika under de 6 år, som berättelsen omfattar. Går man vidare och ser efter, huru många af dessa platser begagnades vid trafiken, så finner man till det andra, att med hvarje personvagn transporterades 1888 5,12, 1887 4,73, 1886 4,93, 1885 5,40, 1884, 5,54, 1883 5,56 personer, sålunda i medeltal omkring 5 personer. Af de 33 platserna i hvarje vagn begagnas alltså i medeltal blott 5, och de öfriga 28 äro lediga. I procental uttryckt utgöra de i bantagens personvagnar begagnade platser under de 6 år berättelsen omfattar i medeltal blott omkring 16 procent af alla tillgängliga platser, hvilket med andra ord vill säga att endast *hvar sjettonde plats är upptagen för persontrafiken*. Då härtill kommer, att jernvägsstyrelsen med Kongl. Maj:ts medgifvande höjt afgiften för både andra och tredje klassens biljetter till vissa tåg, så förefaller det mig åtminstone, som om jernvägsstyrelsen gjort hvad den kunnat för att afhålla allmänheten från att begagna sig af jernvägarne, hvarför väl också hädanefter personvagnarne komma att frekventeras ännu mindre än hittills.

Man skulle därför med fullt skäl kunna ifrågasätta, huru vida icke ett belopp, motsvarande kostnaderna för de åskade 30 personvagnarne skulle kunna afprutas på det ifrågasatta anslaget. Hvad beträffar dessa kostnader, så framgår af ett i betänkanDET åberopadt statsrådsprotokoll för år 1889, att kostnaden för en personvagn beräknats till 10,000 kronor, hvilket för 30 vagnar motsvarar 300,000 kronor.

Jag skulle således hafva full anledning att framställa yrkande derom, att detta belopp måtte frändragas från den här ifrågavarande anslagssumman, och jag skulle hafva så mycket större skäl härtill, som jag hört omtalas, att, med anledning af en motion, som jag väckt i syfte af zontariffs införande, vederbörande skulle anse, att de först 1892 kunde allvarligt taga i öfvervägande mitt förslag att genom nedsättande af biljettprisen bereda ökad trafik åt statens jernvägar.

Jag skall dock icke framställa ett sådant yrkande, utan nöja mig med hvad som är föreslaget, i den förhoppning att hvad jag nu yttrat i sin tid dock skall bära frukt. Och jag gör detta dels därför, att jag velat för kommande år visa, att man *kan* räkna sig till, huru vida en ökning af personvagnarnes antal verkligen är behöflig, dels för att jag ej vid behandlingen af min nämnda motion skall behöfva mötas af det svaret, att man genom en nedsättning af det ifrågavarande anslaget skulle hafva gjort hvad man kunnat för att omöjliggöra zontariffens antagande. Af dessa anledningar har jag, som sagdt, intet yrkande att framställa vid den nu föredragna punkten.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

Angående
ifrågasatt
statsbidrag
för byggande
och underhåll
af Långebro
i Kristian-
stads län
m. m.

I *punkten 33*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att en inom Andra Kammaren af Herr friherre *W. von Schwerin* väckt motion, n:o 137, om statsbidrag för byggande och underhåll af Långebro i Kristianstads län m. m. icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionären, herr friherre von Schwerin, anförde: Att den motion jag haft äran väcka rörande byggnads- och underhållsskyldigheten af Långebro icke vunnit utskottets bifall, förvånar mig mindre, dels därför, att den rör ett så speciellt provinsintresse, dels också därför, att vi landtmän äro vana vid att, när vi begära jemkning i orättvisa skattebördor, få komma mer än en gång, innan man ens vill höra på det.

*Angående
ifrågasatt
statsbidrag
för byggande
och underhåll
af Långebro
i Kristian-
stads län
m. m.
(Forts.)*

Men hvad som förvånar mig är, att utskottet påstått, att saken är för litet utredd. Detta tror jag ej, att man med skäl kan säga, ty går man igenom motionen, så ser man, att jag försökt att lemna en någorlunda fullständig historik öfver den märkvärdiga bron.

Saken är helt enkelt denna. Vid den tid, då Skåne och Blekinge ännu voro danska provinser, anlade Kristian IV Kristianstad som gränsfästning mot Sverige. Denna skulle sättas i förbindelse med det på andra sidan om den gauska breda Helgeån belägna landet genom en bro, och hvad var naturligare än att ålägga den kringboende landtbefolkningen att underhålla denna bro? Det var så vanligt, att jord-egarneingo utgöra både det ena och det andra, i synnerhet då det gälde krigsmagtens underhåll. Den kringliggande bygden blef också ålagd att underhålla denna bro, och den fick underkasta sig detta. När sedermera Karl XI ämnade upphäfva Kristianstads egenskap att vara fästning och flytta den dels till Karlskrona, dels till Landskrona, var det hans mening, att bron skulle underhållas af stadens borgerskap. Men här af blef intet, ty fästningen bibehölls såsom sådan.

På 1700-talet uppstod fråga att bygga om bron, och då försökte de byggnadsskyldige häradsborna att komma ifrån underhållsskyldigheten; de tyckte, att de nu, då de voro svenskar, borde slippa att bidraga till en fästning, som bygts mot Sverige. Men genom ett kongl. bref år 1726 ålades de att fortfarande bidraga till brons underhåll, och det fastställdes äfven ett bestämdt belopp af 2 öre s. m., hvarmed hvarje mantal skulle deltaga i underhållet af bron.

När i medlet af innevarande århundrade bron å nyo skulle byggas om, ansågo brobyggnadsskyldige att det kunde vara på tiden att blifva befriade, hufvudsakligen därför, att Kristianstad då mera upphört att vara fästning, sedan fästningsverken till stor del blifvit rifna, om också artilleridepoter och garnison fortfarande funnos kvar der. Det processades här om i långliga tider, och det anfördes, som jag tycker, från brobyggnadsskyldiges sida mycket goda skäl, men genom en lagtoikning, som jag icke har kunnat rätt uppfatta, slutade det så, att båda landshöfdingeembetena, kammarkollegium och Kongl. Maj:t i statsrådet ej blott förklarade de sju häradena skyldiga att bygga bron utan äfven att underhålla den, och det ensamma utan bidrag af staden. På grund af många omständigheter, med hvilkas relaterande jag nu ej skall besvara herrarne, kom det årliga bidraget till bron nu att uppgå till 6 kronor per mantal, i stället för 2 öre silfvermynt, som förut varit stadgadt. Detta gör för alla sju häradena årligen något öfver 13,000 kronor, hvilken extra beskattning de nu i mer än 30 år fått underkasta sig för underhållet af en bro, hvilken numera ligger så godt som inne i staden. Att så mycket penningar åtgått till bron,

*Angående
ifrågasatt
statsbidrag
för byggande
och underhåll
af Långebro
i Kristian-
stads län
m. m.
(Forts.)*

beror dels derpå, att den måst byggas mycket stark och solid för att tåla transporten af de tunga artilleripjесerna, dels äfven derpå — och det är något, som vi aldrig lyckats komma riktigt under fund med — att det åtgått mycket mera penningar, än nödigt varit. Det märkvärdiga förhållandet eger run, att landshöfdingen i Kristianstads län är så godt som sjelfskrifven ordförande i brobyggnadsdirektionen, sannolikt därför att i gamla tider, då staten byggde bron med bidrag af de kringliggande häradena, den insatte landshöfdingen såsom sin representant i direktionen. Direktionen är oansvarig, och på grund deraf har genom bristande kontroll från dess sida brobyggnadsskyldige blifvit af med omkring 40,000 kronor, som de aldrig fått igen. Dessa egendomliga förhållanden hafva satt myror i hufvudet på brobyggnadsskyldige under många år, men det tyckes vara omöjligt att komma ifrån dem. Jag hade nyligen bref från en gammal man från dessa trakter, en stor landtbrukare. Han talade om, att han jemte tre andra personer en gång hört sig för, om man ej kunde befrias från denna skyldighet, då Kristianstad nu ej längre vore befäst; men det hade då förklarats, att Kristianstad visserligen hade blifvit af med sina fästningsverk, men vore att betrakta såsom en öppen fästning, och därför måste häradsboarne fortfarande underhålla bron. Jag är sjelf en bland dem, som få bidraga till bron, ehuru endast för några smärre hemman; ty, såsom vi veta. äro säterierna i Skåne fria från skyldigheten att bygga och underhålla vägar och broar.

Vi hafva redan fått årligen betala 6 kronor per mantal under mer än 30 år, och vi hafva utsigt att få betala samma belopp ännu i minst 16 år för att kunna amortera skulden. Antagligen få vi sedan fortfarande betala, ty efter denna tid behöfver kanske bron byggas om. Jag har därför ansett, att enda utvägen för oss att komma ifrån saken vore att framlägga densamma för Riksdagen, ty på privat väg torde ingenting kunna göras för rättelses vinnande.

Utskottet ger en antydning om, att de brobyggnadsskyldige bort utreda saken. Ja, vi hafva på alla sätt sökt skaffa oss utredning af ärendet, men vi hafva icke kunnat åstadkomma någon tillfredsställande sådan. Vi hafva en kongl. resolution af år 1858 på, att vi skola underhålla bron, och denna måste vi naturligtvis rätta oss efter, ty icke lär det löna sig att i detta fall ytterligare processa med Kongl. Maj:t. Vi måste emellertid betrakta denna vår skyldighet såsom en slags grundskatt å ifrågavarande hemman, så vida icke Riksdagen vill befria oss derifrån, hvilket jag för min del anser rätt och billigt, i synnerhet som man nu börjar allmänt erkänna, att dylika pålagor äro orättvisa, ehuru de tillkommit på en tid, då man må hända icke hade några andra än jordbrukarne att lägga skatt på. Men då staten nu är i en helt annan ställning än då, anser jag det ingalunda obilligt, att staten sjelf underhåller den bro, som staten behöfver för sina etablissemang i Kristianstad. Att staten också ansett sig skyldig dertill, framgår deraf, att staten dels år 1726 byggt om bron, dels 1854 beviljat ett anslag å 50,000 och ett lån å 100,000 kronor för samma ändamål. Detta statslån hafva vi nu betalt, men vi hafva ändå en skuld på omkring 90,000 kronor, och till amortering af denna

skuld tycker jag staten bör bidraga, då det är alldeles uppenbart — jag upprepar det — att bron är tillkommen för ett statsändamål och icke för att landmännen skulle kunna resa in till Kristianstad för att sälja några kalvar med mera sådant.

Jag vet mycket väl, att det icke tjenar till något att kämpa mot statsutskottet, men då jag likväl anser mig böra göra något yrkande, anhåller jag, att kammaren måtte återremittera denna punkt till statsutskottet, på det att utskottet måtte få tillfälle att sätta sig in i och möjligen behjerta de svåra förhållanden, som i detta fall förefinnas, och skall jag då med största nöje tillhandahålla statsutskottet en del handlingar rörande detta ärende.

*Angående
ifrågasatt
statsbidrag
för byggande
och underhåll
af Långebro
i Kristian-
stads län
m. m.
(Forts.)*

Vidare yttrade:

Herr Sven Nilsson: Det är naturligt, att för dem, som icke hafva fullständig kännedom om denna sak, skall den synas temligen obetydlig. Ehuru jag varit med om detta statsutskottets förslag, får jag dock säga, att det finnes mycket rim och reson i den framställning motionären gjort. Förhållandet är nemligen det, att af befolkningen i de 7 härad, som ålagts att underhålla bron, minst $\frac{4}{5}$ icke ens sett bron, utan de hafva fått kännedom om densamma endast derigenom, att de årligen fått betala för dess byggande och underhåll. Det är ju högst besynnerligt, att större delen af dessa 7 härad, som aldrig haft den ringaste nytta af bron, få betala därför, medan deremot staden Kristianstad, som har det största om ej allt gagn af densamma, går helt och hållet fri därför.

Om det nu varit möjligt för statsutskottet att utreda denna sak, tror jag att en sådan utredning skulle hafva lemnats, emedan, såvidt jag kunnat uppfatta situationen, utskottet hyste stor välvilja för denna sak. Men det är uppenbart, att, då motionären, som visserligen framhållit åtskilliga fakta, icke på något sätt styrkt förhållandena genom företeende af handlingar, utskottet icke kunnat fästa tillbörligt afseende vid dessa fakta, ehuru jag för min del visst icke betviflar densamma. Det vore likväl för ärendets utredning af vigt, att de handlingar, på hvilka motionären grundat sin framställning, till statsutskottet öfverlemnades. Och då motionären icke lärer kunna prestera några sådana handlingar nu, torde det icke tjena något till att nu återremittera förslaget. För min del är jag nöjd med utskottets motivering, enär motionens syfte deri erkännes, hvilket alltid kan vara till stort gagn för frågans lösning framdeles.

Jag är sjelf en af de brobyggnadsskyldige och skulle sålunda få fördel af att motionärens framställning ginge igenom, men jag vill ändå icke yrka bifall till densamma, enär jag är viss på, att om frågan kommer till Kongl. Maj:t, skall Kongl. Maj:t, der statsutskottets förord dertill fins, taga saken i noggrant öfvervägande och försöka rätta de missförhållanden, som uppstått under forna tider men som visst icke under nuvarande tid skulle kunna påläggas, i synnerhet som det finnes många ytterligare skäl för motionärens förslag, än dem han framhållit, som

Angående
ifrågasatt
statsbidrag
för byggande
och underhåll
af Långebro
i Kristian-
stads län.
m. m.
(Forts.)

det nu ej torde vara nödigt upprepa, men som nog skola anföras för att få frågan fullständigt utredd.

Jag tror sålunda, att man kan för närvarande vara nöjd med det resultat, hvartill statsutskottet kommit, under förhoppning att Kongl. Maj:t i första hand och sedan Riksdagen, då frågan, om den återkommer dit, nog skola blifva välvilligt stämnda för förslaget. Jag har ej något yrkande att göra.

Herr Nilsson i Skärhus: Med den af min ärade kamrat, friherre von Schwerin, lemnade utredning af frågan om Långebro är jag mycket till freds, och de af herr Sven Nilsson lemnade upplysningar anser jag äfven vara af stor betydelse.

Jag kan därför icke finna, att statsutskottet handlat fullt riktigt, då det, ehuru det ansett att motionen "i viss mån varit förtjent af uppmärksamhet", likväl afstyrkt densamma på grund af det "outrredda skick", hvori den framkommit. Jag anser, att de af motionären anförda skäl äro fullt tillräckliga; och sjelf har jag dessutom under alla de riksdagar jag bevistat sökt anskaffa sådana handlingar som äfven för utskottet bort vara *fullt rediga* för att derigenom ådagalägga, på hvilken grund vi blifvit brobyggnadsskyldige, men jag har icke i embetsverken härstädes kunnat få kännedom om något annat, än att vi fått ett statslån med skyldighet att återbetala detsamma. Staden Kristianstad bidrager ej till denna bro underhåll med ett öre, hvilket ju är en oegentlighet. Kostnaden för denna bro hafva vi nog samt fått vidkännas. Och jag kan försäkra herrarne, att icke ens *en procent* af de bygnadsskyldige någon gång i sitt lif sett denna bro. Att densamma blifvit så dyrbar har sin grund deri, att artilleriet med sin tunga materiel måste begagna densamma. Hade icke detta förhållande varit, så hade bron blifvit byggd mycket billigare än hvad nu är fallet. Att mycket penningar på denna bro gått förlorade, har jag mig så mycket mera bekant, som jag ofta i egenskap af ombud för den kommun jag tillhör varit närvarande vid bolagsstämmorna angående bron och särskildt vid eu stämma, då det upplystes att omkring 40,000 kronor gått förlorade. Och det kan jag försäkra, att om icke *vi* såsom ombud för socknarne satt oss i sinnet att vidtaga åtgärder i syfte att hindra ytterligare förluster, så skulle dessa hafva blifvit vida större.

Samma förhållande är, att de, som blifvit ålagda att underhålla denna bro, blifvit ålagda detta på ett origtigt sätt, och då här således torde föreligga en "sekelgammal orättvisa" i beskattningsväg, så hade vi trott, att Riksdagen skulle behjerta förhållandet och skipa den rättvisa, som det tillhör en svensk lagstiftande församling. Detta har varit orsaken, hvarför vi bragt frågan på tal. På grund af det anförda får jag nu an hålla, att ärendet måtte återmitteras till statsutskottet, på det utskottet må komma i tillfälle att anskaffa den utredning, hvilken är mera svåråtkomlig för den enskilde än för utskottet, som har flera krafter till sitt förfogande. Jag anhåller därför, herr talman, om återremiss.

Herr E. G. Boström: Jag kan icke neka till att de fakta, som här i fråga om Långebro framstälts, äro ganska märkliga, men jag tror dock icke, att förhållandet är så alldeles enstaka, om man tager reda på väg- och brobyggnadsskyldighetens fördelning i vårt land. Jag vet ett speciellt exempel härpå. I den valkrets, som jag representerar, har lifligt trafikerad samfärdsel öfver en större segelled förut underhållits medels en färja. Men de väg- och brobyggnadsskyldige hafva blifvit ålagda att der bygga en bro, oaktadt blott en mindre part af de byggnadsskyldige använder denna bro. Och jag föreställer mig, att äfven på många andra ställen ett liknande förhållande eger rum. Det torde därför vara bäst att låta regleringen af denna fråga anstå, till dess en rättelse i fördelningen af väg- och brobyggnadsskyldigheten i allmänhet kommer till stånd, och i sammanhang dermed äfven göra rättelse i detta fall. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

*Angående
ifrågasatt
statsbidrag
för byggande
och underhåll
af Långebro
i Kristian-
stads län.
m. m.
(Forts.)*

Herr Petersson i Runtorp: Då här framstälts yrkanden på återremiss, så vill jag säga, att jag tror, att en återremiss icke skulle tjena till något, ty statsutskottet kan icke gerna på enskild motion framkomma med förslag, att staten skall underhålla bron i fråga. Att en oegentlighet här föreligger, är ju alldeles gifvet; men denna bör man, såsom nyss nämndes af en annan talare, söka få rättad i sammanhang med en allmän ändring i väg- och brobyggnadsskyldighetens fördelning. Jag vill emellertid varna herrarne på skånebanken för att vilja stämpla denna brobyggnadsskyldighet såsom en grundskatt, ty deraf kan komma svårare följder, än de må hända tänkt sig.

Herr Nilsson i Skärhus: Jag ber endast med afseende å herr Boströms anmärkning, att rättelse i förevarande missförhållande skulle ske i sammanhang med en reglering af väg- och brobyggnadsskyldigheten i allmänhet, få erinra derom, att, såvidt jag vet, förefans icke i de förslag, som hittills framkommit till sådan reglering, ett enda ord nämnt angående taxeringen, utan endast att en bro fans vid Kristianstad, som kallas *Långebro* och hvarom nu är fråga. Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr friherre von Schwerin: Jag vill blott lemna ytterligare en upplysning. Den står väl i min motion, men alla torde icke hafva läst denna. Jag betviflar ej riktigheten af herr Boströms yttrande, att det må hända gifves många oegentligheter i fråga om brobyggnadsskyldighetens fördelning. Men jag tror icke, att det i hela Sverige finnes ett motsvarande förhållande som här, att hemmansegare blifvit ålagda att bygga en bro mycket större och dyrbarare än som egentligen behöfdes, och detta därför att den skall vara en fästningsbro. Dertill kommer, att två härad inom Malmöhus län, ända nedåt Ystad och Lund, få deltaga i byggandet af denna bro inom ett annat län, utan att kanske ett enda lass från något af dessa härad passerat öfver bron, åtminstone ej på de senare åren. Jag för min del hade aldrig sett bron, förr än jag särskildt reste till Kristianstad för att bese densamma. Här är sålunda icke fråga om en vanlig utan om en ovanlig

oegentlighet i brobyggnadsskyldigheten, och jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Utskottets i slutet af utlåtandet lemnade meddelanden lades till handlingarne.

§ 4.

Efter föredragning af Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida och under hvilka vilkor statsmagten må kunna iklädda sig ansvar för förluster, som af embetsmän genom felaktig embetsförvaltning vållas, biföll kammaren utskottets hemställan; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 5.

Härefter företogs handläggning af statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Angående pension för underofficeren vid kronoarbetskompaniet å Vaxholm A. G. Lagergren.

Med anledning af en utaf fängvårdsstyrelsen, på hemställan af chefen för kronoarbetskompaniet å Vaxholm, gjord framställning, hade Kongl. Maj:t föreslagit, att underofficeren vid nämnda kompani *Anders Gustaf Lagergren* måtte berättigas att, när han efter uppnådd ålder af sextiofem år från underofficersbefattningen vid kompaniet erhållit afsked, från och med månaden näst efter den, under hvilken afskedet blifve honom beviljadt, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 600 kronor; och hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af

Herr Anderson i Tenhult, hvilken ock nu, efter föredragning af punkten, begärde ordet och yttrade: Jag har emot den föredragna punkten anmält min reservation, emedan jag har ansett, att förevarande pension torde bestämmas i enlighet med pensionerna åt underofficerare vid arméns regementen och corpser. Då en liknande pensionsfråga senast förevar, nemligen om pension åt sergeanten Liljenfelt, så

bestämdes pensionen för honom till 510 kronor. Och af 1886 års aflönings- och pensionsstatistik finner man, att vid 27 regementen och corpser hafva förste sergeant i pension 510 kronor och andre sergeant 360 kronor. De få därför årligen betala till pensionskassan, förste sergeant 29 kronor 33 öre och andre sergeant 20 kronor 70 öre. Såsom synes af statsverkspropositionen, är denne man icke berättigad till någon pension, likasom han ej heller har till pensionskassan inbetalt något belopp. Det måste då förefalla mig besynnerligt, att denne man, som ej gjort några inbetalningar till pensionskassan, skall få större pension än de, som gjort inbetalningar för hvarje år. På dessa skäl yrkar jag här, liksom i utskottet, den nedsättning uti ifrågavarande pension, att den må bestämmas till 510 kronor i stället för till 600 kronor.

Angående pension för underofficeren vid kro- noarbetskompaniet å Vaxholm A. G. Lagergren.
(Forts.)

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna anförde: På grund af de af Kongl. Maj:t anförda skäl, som af statsutskottets ledamöter, med undantag af denne enda reservant, blifvit gillade, ber jag få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner på *dels* bifall till utskottets hemställan oförändrad och *dels* bifall till densamma med den af herr Anderson föreslagna förändring; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick statsutskottets hemställan i 2:dra punkten af utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit nämnda hemställan med den af herr J. Anderson i Tenhult yrkade ändring.

Omröstningen utföll med 118 ja mot 60 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4.

Med anledning af derom gjord ansökan hade Kongl. Maj:t vidare föreslagit, att före detta extra bataljonsläkaren vid flottans station i Karlskrona *Axel Victor Heribert Ahlberg* måtte å allmänna indrag-

Angående
pension för
f. d. extra
bataljonslä-
karen A. V.
H. Ahlberg.
(Forts.)

ningsstaten uppbära en årlig pension af 1,000 kronor, att under hans återstående lifstid utgå från och med 1890 års ingång.

Utskottet hemställde emellertid, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att före detta extra bataljonsläkaren vid flottans station i Karlskrona Axel Victor Heribert Ahlberg finge å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 600 kronor, att under hans återstående lifstid utgå från och med 1890 års ingång.

I fråga härom anförde:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Kongl. Maj:t har föreslagit, att denne extra bataljonsläkare skulle få en pension af ett tusen kronor, och detta med anledning deraf, att han har haft nästan ständigt förordnande under icke mindre än 35 år samt uppnått en ålder af öfver 75 år. Dessa 1,000 kronor utgöra icke mer än femtio procent af det arfvode han förut åtnjutit och blifvit af med på grund dels af sin ålder, dels och hufvudsakligen af garnisonskommenderingens i Karlskrona upphörande. Statsutskottet har, med behjertande i öfrigt af Ahlbergs medellösa ställning, emot det begärda beloppet framhållit, att, då medico-filosofie kandidaten J. A. W. Hägerstrand under liknande förhållanden erhöll allenast 600 kronor i pension, detta belopp äfven här borde vara tillräckligt. Jag vill deremot framhålla, att Ahlberg hunnit en ålder af öfver 75 år, hvaremot Hägerstrand icke var äldre än 63 år gammal, och man därför kunde antaga, att Hägerstrand i någon mån ännu kunde bidra till sin familjs uppehälle, hvilket icke är fallet här; och jag hemställer därför om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Anderson i Tenhult: Då jag deltagit i det slut, hvartill utskottet kommit, ber jag att få säga några ord. Förslidet är förelagd en kongl. proposition, hvori föreslogs pension åt en extra läkare vid namn Hägerstrand, hvilken hade ungefär lika beskaffade meriter som den person, hvarom nu är fråga. Och då Riksdagen förslidet är icke beviljade mer än 600 kronor, har jag tagit för gifvet, att Riksdagen icke heller i år borde bevilja högre belopp. Jag har äfven fäst mig dervid, att andre bataljonsläkarne vid regementena icke hafva högre pension än 900 kronor, och här är ifrågasatt 100 kronors högre pension än desse åtnjuta. Då, såsom sagdt, Riksdagen icke under liknande förhållanden förlidet år beviljade mer än 600 kronor, hemställer jag nu om bifall till statsutskottets förslag.

Häruti instämde herr *Erickson* i Bjersby.

Herr Svensson i Karlskrona: Anslutande mig till det yrkande, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framställt, skall jag be att få lemna några upplysningar beträffande denna sak. Den ifrågavarande extra läkaren, som är 75 år gammal, är af ålder och sjuklighet alldeles oförmögen att i någon mån bidra till sitt uppehälle. Han har under 35 år, visserligen blott på förordnande,

skött en läkarebefattning, till hvilken kompetenta sökande ej funnos att tillgå. Det har emot mannen anmärkts, att han egde en förmögenhet af 3,000 kronor, enär han egde en liten fastighet i Karlskrona, upptaxerad till detta belopp. Men denna fastighet är likväl in-tecknad. Det har äfven sagts, att han hade en årlig inkomst af 200 kronor. Men denna inkomst är i sjelfva verket icke hans utan hans dotters, hvilken har ett kapital af 5,000 kronor. Hon bor i familjen och därför har hennes inkomst blifvit upptagen såsom fadrens. Faktiskt har han ingen annan inkomst, än att han bor hyresfritt i sin fastighet; och han har icke under sin långa tjenstgöring kunnat spara i hop något. Herr Johan Anderson anställde en jernförelse emellan denne man och andre bataljonsläkare vid regementena och sade, att desse senare icke hade mer än 900 kronor i pension. Men det är skillnad i tjenstgöringen för en läkare vid flottan, hvilken läkare skall tjenstgöra hvarje dag, och en andre bataljonsläkare vid armén, hvilken tjenstgör endast under mötestiden.

Angående pension för f. d. extra bataljonsläkaren A. V. H. Ahlberg.
(Forts.)

På grund af hvad jag anført tillåter jag mig yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Danielson: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag tror, att man i denna fråga icke kan gå längre än till hvad utskottet föreslagit; ty om man ser på handlingarne i ärendet, så finner man, att denne Ahlberg aldrig varit kompetent till någon läkarebeställning. Han är sålunda icke att jämföra med verkliga läkare, ty han har icke aflagt fullständiga medicinska examina, utan har det vederfarits honom en synnerlig välvilja, då han varit förordnad till läkare vid denna garnisonskoammending. Det har blifvit upplyst, att mannen under många år varit skröplig och sjuklig, men det oaktadt har han fått uppbära hela sitt arivode. Jag tror därför icke man kan gå längre i välvilja mot honom än att bevilja honom dessa 600 kronor i pension. Han kan icke hafva skäl att känna sig missnöjd dermed, då han icke aflagt någon examen, som gjort honom kompetent till läkaresysslor, men det oaktadt får den pension, som utskottet föreslagit. Jag tror, att mången får lefva på ett ännu mindre belopp och anser, att man här icke kan gå så långt som Kongl. Maj:ts föreslagit. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner på *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels* afslag å densamma, i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, och bifall till detta senare oförändradt; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering likväl begärdes, blef nu uppsatt och justerad en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad statsutskottet hemställt i 4:de punkten af utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, bifallit detta senare oförändradt.

Sammanräkningen af rösterna visade 119 ja mot 43 nej; i följd hvaraf kammaren bifallit utskottets hemställan.

Angående
pension för
styresman-
nen vid
afvittrings-
verket i
Vesterbottens
län K.
Widmark
samt
afvittrings-
landtmätarne
G. Ericsson
och C. H.
Huldt.

Punkten 5.

Uppå derom af landtmästyrelsen gjord framställning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att en hvar af nedannämnde, vid afvittringsverket i Vesterbottens län anstälde tjänstemän måtte, dock med vilkor att rätt till pension såsom kommissionslandtmätare icke måtte honom tillkomma, från och med månaden näst efter den, hvarunder han, i följd deraf att hans befattning vid afvittringsverket blefve öfverflödig, erhåller afsked från nämnda verk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till följande belopp:

styresmannen vid afvittringsverket i Vesterbottens län <i>Karl Widmark</i>	kronor 2,500: —
afvittringslandtmätaren i samma län <i>Gustaf Ericsson</i>	„ 1,000: —
och afvittringslandtmätaren i samma län <i>Carl Hampus Huldt</i>	„ 2,000: —

Under denna punkt hemstälde emellertid utskottet: att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att en hvar af ifrågavarande vid afvittringsverket i Vesterbottens län anstälde tjänstemän måtte, dock med vilkor att rätt till pension såsom kommissionslandtmätare icke må honom tillkomma, från och med månaden näst efter den, hvarunder han, i följd deraf att hans befattning vid afvittringsverket blefve öfverflödig, erhöle afsked från nämnda verk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till följande belopp:

a) styresmannen vid afvittringsverket i Vesterbottens län <i>Karl Widmark</i>	2,000 kronor,
b) afvittringslandtmätaren i samma län <i>Gustaf Ericsson</i>	800 „
och c) afvittringslandtmätaren i samma län <i>Carl Hampus Huldt</i>	1,600 „

Efter uppläsande af utskottets under *mom. a)* gjorda hemställan, anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Kongl. Maj:t har under denna punkt föreslagit pensioner åt styresmannen vid afvittringsverket i Vesterbottens län *Karl Widmark* samt åt afvittrings-

landtmätarne i samma län Carl Hampus Huldt och Gustaf Ericsson. För Widmark har Kongl. Maj:t föreslagit en pension af 2,500 kronor. Styresmännen vid afvittringsverket hafva icke fått sig tillerkända någon bestämd pension, men Riksdagen har vid två föregående tillfällen anvisat pensioner åt styresmän, den ena gången åt styresmannen vid storskiftesverket i Dalarne och den andra gången åt Widmarks företrädare, styresmannen för afvittringsverket i Vesterbottens län, Kellerstedt. Kellerstedt fick en pension på 2,500 kronor.

Om man nu jemför dessa båda styresmäns meriter, finner man, att Kellerstedt likasom Widmark var 60 år, då pensionen beviljades. De hafva båda två tjenstgjort vid landtmäteristaten i 38 år, Kjellerstedt dock såsom styresman i 16 år, men Widmark blott i 10 år. Således var Kellerstedt i sistberörda afseende öfverlägsen Widmark. Men för innehafvaren af en sådan befattning som den ifrågavarande bör redan en tjensteålder af 10 år vara ganska afsevärd. Widmark har utöfvat en ytterst omfattande verksamhet. Under hans tid och under hans befäl hafva afvittrats icke mindre än 2,351,000 hektar, d. v. s. omkring 5,000,000 tunnland mark. Widmark har, som jag nämnt, i 10 år varit styresman. Men han hade dessförinnan tjenstgjort i 17 år som kommissionslandtmätare, och detta torde kunna uppväga Kellerstedts 6 års längre tjenstetid såsom styresman. Det är att märka, att en styresman närmast är att förlikna vid en förste landtmätare, och jag vill till och med påstå, att styresmannens göromål nästan äro mera magtpåliggande. Ty han har icke blott till uppgift att leda afvittringslandtmätarnes arbeten, utan han skall hålla sammanträden med jorredelegarne och han skall deltaga i uppgörandet af samt kontrollera det slutliga förslaget till afvittringen. Hade nu Widmark varit förste landtmätare, skulle han på grund af de pensionsvilkor, som äro stadgade för desse, redan nu hafva varit berättigad till pension af 2,500 kronor. Derfor förefaller det mig något hårdt, att statsutskottet vill inskränka pensionsbeloppet till 2,000 kronor.

Hvad beträffar öfrige afvittringslandtmätare, gäller i afseende på dem såsom pensionsvilkor att hafva uppnått 60 lefnadsår och 30 tjensteår, deraf 25 vid afvittrings- och storskiftesverken. De äro då berättigade till pension af 2,000 kronor. För afvittringslandtmätaren Huldt ansåg Kongl. Maj:t sig kunna begära full pension, ty han har fullgjort alla pensionsvilkoren utom ett enda: han innehar nemligen blott 58 lefnadsår i stället för 60. Utskottet vill emellertid icke medgifva honom större pension än 1,600 kronor, och det gör således ett afdrag på 400 kronor. Det förefaller mig som om ett så stort afdrag icke skulle stå i rimligt förhållande till de två lefnadsår, som brista för Huldt. Det viktigaste vid bedömande af pensionsfrågor torde väl vara det, huruvida en person fullgjort det minimum af arbete, som staten tänkt sig för beviljande af pension. Det har Huldt gjort. Han har icke blott fullgjort detta minimum, utan betydligt mycket mera. Ty han har tjenstgjort cirka 6 år längre än som fordras för pension, och det enda, som ligger honom till last, är, att han icke har lyckan att vara född två år tidigare. Hade detta skett, funnes ingen tvekan om, att han vore berättigad till full pension. Nu kan jag föreställa

Angående pension för styresmannen vid afvittringsverket i Vesterbottens län K. Widmark samt afvittringslandtmätarne G. Ericsson och C. H. Huldt.
(Forts.)

Angående
pension för
styresmannen
vid
afvittrings-
verket i
Vesterbottens
län K.
Widmark
samt
afvittrings-
landtmätarne
G. Ericsson
och C. H.
Huldt.
(Forts.)

mig, att statsutskottet möjligen i detta fall gjort en jmförelse med några pensioner, som beviljades förra året. Då begärdes äfven pension åt ett par afvittringslandtmätare, Didrikson och Holmström. Kongl. Maj:t begärde 2,000 kronor åt hvardera, Riksdagen beviljade 1,600 kronor, och nu har statsutskottet föreslagit samma belopp för Huldt. Men det är att märka, att för begge desse förstnämnde brusto både lefnadsår och tjensteår, för Didrikson tre lefnadsår och fyra månaders tjenstetid vid storskiftet, för den andre $3\frac{1}{2}$ lefnads- och $1\frac{1}{2}$ tjensteår. För Huldt fattas blott två lefnadsår. Men han har tjenstgjort betydligt längre tid än som stadgas för rätt att erhålla pension.

Hvad den tredje afvittringslandtmätaren, Ericsson, beträffar, har Kongl. Maj:t för honom begärt en pension af 1,000 kronor. Statsutskottet har föreslagit 800 kronor. Ericsson har en lefnadsålder af 52 år. Det brister honom således 8 lefnadsår. Det brister honom vidare $1\frac{1}{2}$ tjensteår. Han har tjenstgjort såsom kommissionslandtmätare i $13\frac{1}{3}$ år, deraf 12 år vid afvittringsverket, så att, om man ser särskildt på hans tjenstgöring vid detta verk, felas honom 13 år. Nu har denne man till följd af ett slaganfall fått sin arbetsförmåga betydligt nedsatt, så att han icke längre kan tjenstgöra ute på fältet. Jmföras Ericssons meriter med de meriter landtmätaren Alsterlund, åt hvilken vid förra riksdagen beviljades pension, hade att åberopa, så befinnes att Alsterlund hade ungefär samma lefnadsålder som Ericsson, men han hade mindre tjensteålder vid landtmäteristaten. Ericsson har nemligen $28\frac{1}{3}$ tjensteår vid landtmäteristaten, under det att Alsterlund endast hade $25\frac{1}{3}$ år, och Alsterlund var icke sjuk, hvilket Ericsson är. Då Alsterlund emellertid fick en pension på 1,200 kronor, så synes det mig, beträffande Ericsson, som om 1,000 kronor, som Kongl. Maj:t begärt, icke vore för mycket. Jag föreställer mig därför, att billigheten skulle fordra, i synnerhet vid jmförelsen med de pensioner, som vid förra riksdagen beviljades, att Kongl. Maj:ts proposition i nu omförmälda delar borde vinna Riksdagens bifall.

Herr Danielson: De skäl, som utskottet anfört för nedsättning af beloppet i Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, finna herrarne på sid. 9 uti betänkan det. Man har ansett, att styresmannen för afvittringsverket Widmark icke kan fullt jmföras med en förste landtmätare; man trodde därför, att en pension, som ginge till ett belopp midt emellan pensionssiffran för en förste landtmätare och för en kommissionslandtmätare vore ett väl afvägdt belopp; och man höll före, att på det sättet hade man gifvit honom all den rättvisa, som honom tillkomme. Detta är hufvudsakliga skälet, hvarför utskottet stannat vid siffran 2,000. Angående denna siffra kan man naturligtvis hafva olika tycken. Den ene anser, att 2,000 kronor är en lämplig summa i ett sådant fall som detta, den andre åter tycker, att 2,500 kronor böra vara lagom och anser sig kunna gifva skäl därför. Men i vissa fall har en förste landtmätare ett betydligt mera magtpåliggande uppdrag än en styresman för afvittringsverket. Förste landtmätaren skall nemligen kontrollera arbetena af icke blott en eller två eller tre landtmätare utan alla landtmätare, som inom länet äro syssel-

satte, då deremot styresmannen för afvittringsväsendet i ett län har ett jemförelsevis inskränkt uppdrag.

Dessa äro de hufvudsakliga skäl, som utskottet tagit i betraktande, och det är på grund af dem som jag yrkar bifall till utskottets förslag i nu förevarande punkt angående herr Widmark.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b) och c)

Biföllos.

Under *punkten 6*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om pension för ingenjören vid generallandtmäterikontoret *Per Emanuel Bergstrand* icke måtte af Riksdagen bifallas.

Angående pension för ingenjören P. E. Bergstrand.

Ordet lemnades på begäran till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll, som anförde: Herr talman, mine herrar! Jag kan icke neka till, att det var med en viss grad af öfverraskning, som jag genomläste statsutskottets betänkande i denna punkt, deruti statsutskottet afstyrker Kongl. Maj:ts proposition om pension till ingenjören Bergstrand. Med Bergstrand förhåller det sig så, att när landtmäteristyrelsen år 1878 omreglerades, blef han öfverflyttad till allmänna indragningsstaten med en lön af 2,662 kronor, att utgå så länge han qvarstode i sin tjänst och fullgjorde dermed dittills förenade åliggeranden. Bergstrand, som är 56 år gammal, är nu berättigad till pension från civilstatens pensionsinrättning till ett belopp af 1,200 kronor, och han har förklarar sig villig att afgå, om han får fyllnadspension af staten med det belopp, 1,462 kronor, som utgör skillnaden mellan hans nuvarande lön, 2,662 kronor, och den pension, 1,200 kronor, han skulle uppbära af civilstatens pensionsinrättning. Nu är det att märka, att ingenjör Bergstrands tjänst, med den organisation landtmäteristyrelsen numera har, blifvit alldeles onödig. De göromål, som han har, kunna utan någon nämnbar kostnad fullgöras af de öfriga tjänstemännen i styrelsen, och sålunda skulle, om Kongl. Maj:ts framställning bifölles, för staten uppstå en besparing af i det allra närmaste 1,200 kronor om året. Den enda kostnad, hvartill hans afskedstagande skulle kunna föranleda, är den, som skulle uppkomma derigenom, att möjligen någon gång en vikarie skulle erfordras under sommarmånaderna, när de öfriga tjänstemännen hafva semester. Och för att man må kunna bedöma, huru mycket det skulle kosta att i sådana fall ersätta Bergstrand, ber jag att få upplysa derom, att under de sista 5 åren Bergstrand vikarierat för andra tjänstemän endast 12 dagar om året. Om han icke funnits, skulle för det ändamålet erfordrats en årlig utgift af ungefär 60 kronor, och det är en obetydlighet, och man kan därför säga, att

Angående
pension för
ingenjören
P. E. Berg-
strand.
(Forts.)

genom Bergstrands afskedstagande skulle för statsverket inträffa en årlig besparing af omkring 1,200 kronor.

Vid sådant förhållande förefaller det mig, som om denna proposition egentligen icke bort möta något motstånd. Bergstrands göromål äro icke det ringaste betungande, så att han kommer må hända att kvarstanna i styrelsen, så länge han lefver, och fullgöra sina åligganden der mot uppbärande af den lön af 2,662 kronor, som han nu har, i fall man icke beviljar den begärda fyllnadspensionen.

Herr Lasse Jönsson yttrade: Inom utskottet hade vi i fråga om Bergstrand inga andra upplysningar att tillgå, än att, hvilket också i den kongl. propositionen finnes omnämndt, han ibland fortfarande användes till tjänstgöring samt vore ovilkorligen tjänstgöringsskyldig hela året om, oaktadt han blifvit stäld på indragningsstat. Och då hans lön skall utgå endast så länge han kvarstår vid sin tjänst och dermed förenade åligganden fortfarande fullgör, samt han vore allenast 56 år gammal, och icke någon upplysning förelåg, att han vore af sjukdom hindrad att fortfarande utöfva sina tjänsteåligganden, så ansåg man att han borde bibehållas vid landtmäterikontoret, och detta så mycket mera, som derigenom skulle icke allenast besparas andra kostnader, utan ock för landtmäterikontoret bibehållas den fördel, hans fortfarande tjänstgöring derstädes ju måste medföra. Vi voro därför af den åsigt, att hans afskedstagande icke skulle lända till någon besparing, utan att det vore klokast att bibehålla honom vid hans tjänst, och på dessa skäl anhåller jag, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 7.

Bifölls.

Angående
pension för
förra bygg-
mästaren J.
F. Sjöman.

Punkten 8.

Med anledning af en utaf jernvägsstyrelsen gjord framställning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att förra byggmästaren *Johan Fredrik Sjöman* måtte från och med år 1890 under sin återstående listtid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp af 720 kronor, och hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte vinna Riksdagens bifall.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Sven Nilsson* och *P. Pehrson* i Törneryd.

Efter föredragning af ärendet begärdes ordet af

Herr Pehrson i Törneryd, som yttrade: Då jag antecknat mig som reservant vid utskottets betänkande i denna punkt, har jag gjort det mera för att göra en erinran än för att göra ett yrkande. Vi se väl utaf handlingarne i ärendet, att byggmästaren *Sjöman* varit

anställd lång tid i statens arbete. Men man erfar derjemte, att den ersättning, han för sitt sålunda utförda arbete bekommit, ingalunda efter mitt förmenande varit obetydlig, utan i stället kan sägas hafva varit rätt skälig. Man finner också, hvilket dessutom torde vara allmänt bekant, att byggmästaren Sjöman icke i något afseende kan sägas vara berättigad till pension. Härmed vill jag icke hafva sagt, att icke pensioner många gånger beviljats till personer, som mindre gjort skäl för sådana, än hvad byggmästaren Sjöman möjligen gjort.

Men hvad jag vill bemärka är, att man genom beviljande af pensioner i fall som detta beträder en väg, som efter mitt förmenande är vansklig att beträda. Man öppnar fältet för beviljandet utaf pensioner, man kan säga helt och hållet i oändlighet. Ty hvar är gränsen? Efter mitt förmenande bör den icke kunna dragas upp uteslutande med hänsyn till, om en person utfört sitt arbete i *statens tjänst*. Jag tror, att det skall låta sig sägas och äfven kunna försvaras, att äfven en person, som annars sträfvat och arbetat på ett aktningvärdt sätt, men icke kan på ålderdomen försörja sig, borde vara berättigad till pension. Men i alla de fall, der en sådan person är i behof af understöd, hänvisas han till fattigvården.

Jag vet alltför väl, att, om jag nu gör något yrkande på afslag å Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag, mången skall anse mig obillig, ja, kanske hjertlös. Men detta är icke motivet för att jag vid detta tillfälle anhåller om afslag. Mitt motiv är uteslutande, att jag anser beviljandet af den föreslagna pensionen innebära fortsättande på en väg, som varit vansklig redan att beträda, emedan man icke vet gränsen; och att en gräns, inom hvilken man härutinnan bör hålla sig, nödvändigt måste uppdragas, deri tror jag, att mången skall instämma med mig. Det är på dessa skäl som jag anhåller om afslag å utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Lasse Jönsson anförde: Jag skall deremot taga mig friheten att yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror att, om den ifrågavarande personen varit i enskilds eller i ett bolags tjänst och dervid under mer än 30 år städse ådagalagt drift, ordning och pålitlighet, men till följd af sin tjänst ådragit sig skador och sjuklighet, som gjorde honom oförmögen att vidare sig försörja, den enskilde personen eller bolaget ovilkorligen skulle ansett sig skyldig att försörja honom. I likhet med de flesta på afdelningen och inom utskottet ansåg jag sålunda, att man omöjligen i detta fall kunde afslå Kongl. Maj:ts proposition. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 9.

Med anledning af en utaf jernvägsstyrelsen gjord framställning hade Kongl. Maj:st föreslagit, att förre materialförvaltaren vid statens

Angående pension för förre byggmästaren J. F. Sjöman. (Forts.)

Angående pension för förre materialförvaltaren B. Fredriks-sons enka.

Angående
pension
för förre
material-
förvaltaren
B. Fredriks-
sons enka.
(Forts.)

jernvägsbyggnader m. m. Bernhard Fredrikssons enka *Fredrika Vilhelmina Fredriksson*, född Westerlund, måtte, så länge hon förblefve enka, från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 400 kronor, att utgå från och med 1890 års ingång.

Utskottet hemställde deremot, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att förre materialförvaltaren vid statens jernvägsbyggnader m. m. Bernhard Fredrikssons enka *Fredrika Vilhelmina Fredriksson*, född Westerlund, finge, så länge hon förblefve enka, från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor, att utgå från och med 1890 års ingång.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Dieden: Jag tycker det är tarfligt, att hvarje gång Kongl. Maj:t föreslår en pension af 400 kronor åt en fattig enka, söker statsutskottet pruta af 100 kronor, ett belopp som icke spelar någon rol för statsverket, men som kan vara af stor betydelse för den fattiga qvinnan. Statsutskottet anför som motiv för nedsättningen, att i likartade fall tillförene endast 300 kronor gifvits. Jag tycker för min del, att statsutskottet skulle kunnat i stället tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag och därför använda den motiveringen, att i likartade fall, senast vid förra riksdagen, vid *gemensam* votering en dylik pension å 400 kronor blifvit beviljad i båda kamrarne. Jag ber att i detta fall få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å statsutskottets hemställan.

Herr Danielson: Jag skall icke mycket hålla på den här punkten, men hvarför statsutskottet gjort en sådan hemställan är, att utskottet vid många andra tillfällen tillstyrkt en nedsättning, och Kongl. Maj:t, såsom det synes längre fram i betänkandet, i ett fall begärt endast 300 kronor för en person i samma ställning som denna. Således kan icke den siffran anses origtig. Vi ansågo i utskottet, att det vore bättre att bibehålla en viss princip än att under lika förhållanden i ena fallet komma med en siffra och en annan gång med en annan. Härom voro ledamöter från såväl Första som Andra Kammaren ense.

Herr Andrén: Det förefaller mig särskildt något egendomligt, att när för en fattig enka först begäres 600 kronor, så prutar statskontoret ned beloppet till 400 kronor och sedan statsutskottet till 300 kronor, d. v. s. på den ursprungliga summan en nedsättning af ända till 50 proc. Jag kan därför icke annat än förena mig med representanten från Malmö, i synnerhet som jag erinrar mig, att pensioner, hvilka under liknande förhållanden blifvit af statsutskottet tillstyrkta, vid den gemensamma voteringen ganska ofta svält upp till högre belopp. Jag tror, uppriktigt sagdt, att icke 400 kronor spela någon rol för statsverket; och om man vid något tillfälle bör visa sig frikostig, så är det nu, i synnerhet om man tager hänsyn till mannens förtjen-

ster och att han fått sin helsa förstörd uti statens tjenst. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Angående pension för förra materialförvaltaren B. Fredriks-sons enka.
(Forts.)

Herr Pehrson i Törneryd: Den siste talaren fann detta utskottets förslag vara mycket egendomligt. Jag för min del får också säga, att förslaget är egendomligt, men ur en helt annan synpunkt. Den egendomlighet, jag åsyftar, är, att man ständigt och jemt försöker framhålla nödvändigheten af och billigheten i att lemna pension till tjenstemännens enkor och barn. Det är den saken, som för mig framstår som en egendomlighet. När en sådan pension är i fråga, får man höra räknas upp alla förtjenster, enkans man hade i lifstiden. Jag har intet emot, att man gör det; men det synes mig, som om man borde göra det med mera urskilning än det mången gång är fallet. Här finnas många andra personer i vårt land, som föra ett arbetsamt och sträfsamt lif. De hafva arbetat hårdt under hela sitt lif, och deras hustrur och barn likaså. Men icke kan man därför komma fram till Riksdagen och begära pension för enkorna och barnen. Det synes mig, som man borde vara nöjd, då man väl aflönar och pensionerar sina tjenstemän, och jag tycker, att anspråken på pensioner åt deras hustrur och barn gå alltför långt. Följande denna tankegångs konsekvenser borde man yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts som utskottets förslag i den föredragna punkten, men jag känner väl till den praxis i frågor likartade med denna, som under årens lopp utbildat sig vid riksdagen. Det är Riksdagens mening att enkor och barn efter tjenstemän skola hafva pensioner, och därför inskränker jag mig till att yrka bifall till statsutskottets framställning, hvilken afser endast beviljandet af det mindre pensionsbeloppet.

Härmed var öfverläggningen slutad; och, efter det propositioner gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 10.

Med anledning af en utaf adjunkten vid allmänna läroverket i Nyköping *Johan Fredrik Petersson* gjord, af domkapitlet i Strengnäs till Kongl. Maj:t insänd ansökning bade Kongl. Maj:t föreslagit, att Petersson måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöle afsked från sin befattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 1,875 kronor, men hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att adjunkten vid allmänna läroverket i Nyköping *Johan Fredrik Petersson* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöle afsked från sin befattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 1,500 kronor.

Angående pension för läroverksadjunkten F. Petersson.

I fråga härom anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet *Wennerberg*: Det är ej ovanligt, att Kongl. Maj:t begär och erhåller pension för

Angående
pension för
läroverks-
adjunkten J.
Petersson.
(Forts.)

otjenstbara lärare, och merendels beräknas pensionen då så, att de få afstå en fjerdedel af lönen; det öfriga bruka de få behålla. Denna otjenstbarhet måste då styrkas, och det sker genom läkarebetyg. Läkarebetyg har äfven blifvit afgifvet för den man, som nu är ifrågasatt till erhållande af pension, och det innehåller, att han "icke utan fara för sitt lif vidare kan uppträda såsom lärare". Han lider nemligen af en långt avancerad lungsot i förening med blodhosta. Hvarje ansträngning, äfven en så obetydlig, som kan fordras för att höras i klassen, kan vara tillräcklig att framkalla en sådan, och en sådan kommer väl också att sluta hans lif, som i alla händelser icke kan blifva synnerligt långt. Det är endast två år sedan Riksdagen beviljade just den af Kongl. Maj:t nu begärda summan åt en person, som var i samma ställning som denne. Det var en lärare i Luleå vid namn Anders Johan Häggmark och han led af obotlig döfhet. Riksdagen beviljade då åt Häggmark 1,875 kronor i pension. Nu säger Riksdagens statsutskott, att framställningen kan icke beviljas på det vis Kongl. Maj:t föreslagit, emedan Petersson icke uppnått någon synnerligen hög ålder och en jembörelsevis kort tid tjenstgjort vid läroverket. Hvad nu först hans ålder beträffar, är den alldeles precis lika med Häggmarks vid den tid, denne erhöi pension eller 52 år. Hvad åter tjenstgöringen beträffar, var Häggmarks tjenstgöringstid väl 24 år eller 2 år längre än Peterssons, hvilken utgör endast 22 år; men detta borde vara mer än väl ersatt af det förhållande, att Häggmark hade i 10 år åtnjutit tjenstledighet, medan Petersson haft tjenstledighet endast i 5 eller 6 år, på grund af oförmåga att fullgöra lärarekallet. Således är icke detta något särskildt skäl för Riksdagen att fästa sig vid; och Riksdagen har för två år sedan uttalat sin mening i afseende på sådana fall som det förevarande, väl vetande, att framför den enskilda fördelen för den ifrågavarande mannen måste stå det allmänna bästa eller undervisningens skötande.

Undervisningens skötande af denne man är förenadt med ansvaret att tvinga honom fram till en tjenstgöring, der han kanske stupar. Blir pensionen icke beviljad, måste man låta honom, liksom hvarje annan sjuk lärare, uppehålla tjensten med vikarie. Då kommer det att fortgå på sätt som hittills, med täta ombyten af vikarier. Men såsom jag känner ej blott genom inspektören, utan äfven nyss fick bekräftadt genom ett anförande i Första Kammaren af en person från Nyköping, skulle det vara en stor vinst för läroverket, om sådant ej behöfde längre ifrågakomma.

En vinst vore detta också i det afseendet att, då vi hafva öfverflöd på obefordrade, men dugliga lärare, och meningen är att inskränka deras antal så mycket som möjligt, ej försumma att tillgodose undervisningen vid hvarje tillfälle; och genom denna lilla ökning från statsutskottets 1,500 kronor till Kongl. Maj:ts 1,875 få vi genast en extra lärare mindre och en ordinarie mer. Främst bör nemligen alltid stå undervisningens bästa.

Det kunde tyckas, som om personen i fråga skulle kunna nöja sig med 1,500 kronor. Men då förlorar han i sjelfva verket 568 kronor,

och det är mer än hans ekonomi tillåter. Får han deremot den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen, förlorar han icke mer än omkring 190 kronor, hvilket han är beredd att göra. Jag öfverlemnar åt herrarne att bedöma hvad jag nu sagt. Det har blifvit godkänt af Första Kammaren och jag tror, att med allt iakttagande af en sparsamhet, som är berömvärd, man likväl får se till att man icke genom sparsamhet i sådana fall som detta, på något sätt skadar de stora institutioner, på hvilka Kongl. Maj:t med Riksdagens bifall offrat stora summor.

*Angående
pension för
läroverks-
adjunkten J.
P. Petersson.
(Forts.)*

Herr Danielson: Ja, vore frågan af så stor betydelse, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anført, så skulle man väl kunna bifalla densamma. Men icke lærer det betyda mycket, om man får en extra lärare mer eller mindre, ty säkerligen skola så många unga personer strömma åt det hållet, att det alltid blir en hel mängd extra lärare, hvarpå som jag tror, läroverken, om de extra lärarne äro dugliga, icke skola förlora något. För öfrigt är det icke upplyst, att detta läroverk i nämnda hänseende är mindre lyckligt lottadt än andra dylika. Jag känner till läroverk, som för flere år sedan hade fyra till fem extra lärare, och undervisningen gick det oaktadt mycket väl. Talet om förlust eller skada för läroverket, i fall tjensten skulle uppehållas af en extra lärare, är sålunda icke af så ofantlig stor betydelse, man velat tillmäta detsamma. Jag kan efter de upplysningar, herr statsrådet gifvit, icke se annat, än att man varit frikostig mot den ifrågavarande mannen. Oaktadt han icke kunnat sköta sin undervisningsskyldighet, har han nemligen fått sina ålderstillägg. Hade han varit oduglig till tjenstgöring, skulle han egentligen icke hafva kommit i åtnjutande af dem. Jag antager därför, att han måste, för att dertill hafva blifvit berättigad, hafva undervisat åtminstone en viss tid hvarje år. Jag tror man i vissa fall bör vara försiktig, och skulle man, såsom en talare på blekingsbänken yttrade, vara fullt konsekvent, skulle aldrig alla dylika frågor förekomma inför Riksdagen. Undantag måste dock i vissa fall göras; men därför bör man icke gå utöfver, hvad som finnes billigt och rättvist. Skilnaden mellan Kongl. Maj:ts och utskottets förslag utgör 375 kronor, och man har i alla fall ansett, att, om den ifrågavarande läraren får sin fulla lön i pension, nemligen 1,500 kronor, han skulle kunna vara belåten dermed och finna sig villig att afgå från tjensten. Vill han icke det, får väl hans tjenst fortfarande under ett eller annat år uppehållas af extra lärare. För min del kan jag icke se, att läroverket kommer att förlora något härpå. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Edelstam: Jag skall deremot på de af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anförda skäl bedja att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts föreliggande proposition.

Den ifrågavarande läraren har, väl icke under de två senaste åren, men deremot under de föregående vanligen tjenstgjort i början af hvarje läsetermin, men till följd af sin sjuklighet kort derefter varit nödsakad att begära tjenstledighet. Nu är olyckan den, att vid detta läroverk för närvarande finnes icke mindre än fyra adjunktplatser,

Angående pension för läroverksadjunkten J. F. Petersson.
(Forts.)

som måste uppehållas af extra lärare. Senast i julas insjuknade en af läroverkets ordinarie lärare. Detta förhållande, eller att så många extra lärare der finnas, kan icke vara med läroverkets fördel förenligt; och då adjunkten Petersson, som mig veterligen icke har någon enskild förmögenhet, och således icke annat att lefva af än sin lön eller den pension, som Riksdagen kan komma att bevilja honom, antagligen, om den föreslagna pensionen icke beviljas honom, kommer att qvarstå såsom lärare vid skolan, blir naturligtvis detta till ytterligare stor skada för läroverket.

Jag yrkar således afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Winkrans: På de goda skäl, som anförts från statsrådsbänken och af den siste ärade talaren, skulle jag kunna inskränka mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i det förevarande ämnet. Jag skall dock bedja att få mot den ärade ledamoten af statsutskottet, som nyss hade ordet, anmärka, att påståendet att den nu ifrågavarande läraren, oaktadt sin sjukdom, kommit upp i högre lönegrad, icke är så alldeles riktigt. Om man ser på de upplysningar, som meddelats i utskottets eget betänkande på sid. 15, finner man nemligen, att denne lärare befordrades till adjunktplats år 1867 vid allmänna läroverket i Nyköping, och att han der tjenstgjort oafbrutet till och med 1878. Han hade således då tjenstgjort uti 11 år och var alltså på grund af gällande författning berättigad att uppflyttas i högre lönegrad två gånger. Han kunde då icke straffas för den sjukdom, som sedermera skulle träffa honom. Jag vill för öfrigt fästa uppmärksamheten derpå, att frågan icke så mycket rör den enskilde läraren, ty han lider icke personligen, om förhållandet skulle fortfara sådant det är. Man kan icke afskeda en person på grund af sjukdom och icke heller ålägga honom att tjenstgöra, då läkare förklarar tjenstgöringen vara farlig för hans helsa, utan han går qvar och tager tre fjerdedelar af sin lön och afstår återstående fjerdedelen åt vikarien, samt förlorar ingenting härpå. Men det är, såsom upplyst blifvit, för läroverket af utomordentlig stor fördel och vigt att hafva en ordinarie lärare i stället för att nöjas med en vikarie, som ombytes tid efter annan; och då från statsverket måste under denna förutsättning utgå minst 1,000 kronor årligen till vikariens aflöning, blir skilnaden ju obetydlig. Vill kammaren dessutom vara konsekvent och i detta fall handla, som den gjorde för två år sedan, nemligen nu bevilja en pension på 1,875 kronor, så bifaller kammaren äfven denna framställning, som är till läroverkets fördel i främsta rummet.

Jag yrkar följaktligen bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Husberg: Den olikhet, som föreligger mellan Riksdagens beslut i likartadt fall år 1888 och statsutskottets nuvarande betänkande, är så påfallande, att jag tager mig friheten ytterligare betona densamma. Adjunkten Häggmark var i samma ställning som den nu ifrågavarande adjunkten Petersson. Det har anmärkts, att åldern för båda var densamma; begge voro 52 år. Häggmark hade visserligen

varit i statens tjänst nära 24 år, under det att Petersson allenast innehar 22 tjänsteår. Men dessa två år, som Häggmark hade i öfver-skott, betyda egentligen, att han varit tjänstledig i två år mer än den andre. Ty ser man på den faktiska tjänstgöringen vid läroverken, finner man af uppgifterna, som förelågo vid 1888 års riksdag, och de nuvarande, att båda tjänstgjort mellan 13 och 14 år. Möjligen hade Häggmark några veckors längre tjänstgöring än Petersson, men det belöpte sig i alla fall icke till en termin. Hvari ligger då den skilj-aktighet, som skulle kunna motivera, att Riksdagen gifver den nu ifrågavarande mannen 375 kronors mindre pensiou, än den år 1888 gaf den andre? Är det väl rättvist, att, då Riksdagen år 1888 gaf 1,875 kronors pensiou, nu i likartadt fall blott gifva 1,500 kronor? En dylik inkonsequens bör Riksdagen icke tillåta sig; och jag vill der-för yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

*Angående
pension för
läroverks-
adjunkten J.
F. Petersson.
(Forts.)*

Herr Danielson: Det förundrar mig verkligen, att man nu velat framhålla ett sådant exempel, som att Riksdagen förut beviljat en liknande pensiou. Detta exempel, som man kastat in, — hvarför har man icke framhållit det förut? — kunna vi icke på rak arm kon-trollera. Det kan väl hända, att adjunkten Häggmark har fått upp-gifna beloppet, men det berodde kanske på helt andra skäl än som nu föreligga. Det förundrar mig också, att Kongl. Maj:t icke motive-rat sin framställning med detta exempel. Att säga, att det skulle vara orättvist att icke nu bevilja detsamma som man förut gjort, derom kan man för öfrigt hafva olika meningar. Och är det orättvist, så återstår ju i alla fall för mannen rättigheten att behålla tjänsten, så att i detta afseende tror jag icke den anställda jemförelsen utgör något skäl, som kan vara afgörande. Sådän frågan förelegat, har utskottet också behandlat den, och jag tror icke, att man på något sätt gått någons rätt för nära.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Man har här sökt anföra skäl för, att Riksdagen skulle likasom vara tvungen att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, därför att det var en adjunkt Häggmark, som, för några år sedan i pensiou fått samma belopp som nu är i fråga nemligen 1,875 kronor. Visserligen kan man ju vara konservativ något hvar och hålla på de beslut, som varit fattade, men icke synes det mig, som att man ovilkorligen skulle vara skyldig att ge den ene lika mycket som den andre. Det kan ju hända, att den förste har fått för mycket, och sålunda skulle man ju mycket lätt kunna sätta ned beloppet för den senare, adjunkten Petersson. Man skulle kunna an-vända samma motiv äfven då fråga är om löneförhöjning och säga, att då Riksdagen en gång beviljat så och så många tusen kronor till löner, så är det inkonseqvent och orättvist att sedan höja dessa. Jag tycker sålunda, att det anförda motivet icke är något att hålla på.

Jag begärde ordet egentligen med anledning af herr Edelstams anförande. Han sade, att, om det inträffar, att Riksdagen icke bifaller

Angående
pension för
läroverks-
adjunkten J.
F. Petersson.
(Forts.)

den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen, så stannar mannen i fråga kvar och sköter sitt lärarekall. Jag får säga, att då inträffar icke alls någon olycka. Det kan hända, att han blir frisk — det har händt, att personer, sedan de fått pension, blifvit friska, och likaså att de blifvit friska innan de fått pension. Då han sålunda kan bli frisk, så tror jag, att vi för närvarande icke böra bifalla denna pension. Det går ju an att uppskjuta frågan så länge; han kan ju hafva vikarie. Och blir han inte frisk, så torde Kongl. Maj:t framdeles yrka pension åt honom.

Huru jag ser saken, kan jag således icke finna, att det föreligger så fasligt trängande behof att för närvarande bifalla denna af Kongl. Maj:t föreslagna pension, och jag tar mig därför friheten förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Herr P. Waldenström: Herr talman! Hvad som synes mig i denna fråga vara alldeles afgjordt, det är, att ingen förhoppning finnes, att mannen i fråga skall blifva frisk, enär genom läkarebetyg är styrkt, att han befinner sig i ett stadium af långt framskriden lungsot, som derjemte är förbunden med blodhosta. Man har väl aldrig hört, att någon människa repat sig från en sådan sjukdom. — För mig är hufvudsaken i denna fråga icke den, huru vida någon annan lärare före Petersson under likartade förhållanden fått det belopp, 1,875 kronor, hvarom här är fråga — ty om Riksdagen en gång i likartadt fall har beviljat detta, så kan det icke vara något *bindande* skäl, hvarför äfven i *detta* fall samma belopp skulle beviljas; utan för mig är hufvudsaken den, att, i ena fallet, d. v. s. om utskottets förslag bifalles, så kvarstår Petersson vid sin tjänst och låter sköta den genom vikarie. Denna vikarie kommer då troligen att ombytas ofta, kanske hvarje termin, ty den, som står som extra, söker sig naturligtvis gerna en förmånligare anställning, än den han har. I det andra fallet åter, eller om Kongl. Maj:ts proposition bifalles af Riksdagen, så afgår Petersson, och man får då sätta till en ordinarie i hans ställe. Nu frågas, om olägenheten deraf, att tjänsten år efter år skötes genom vikarie, kan anses vara så stor, att icke en utgift af 375 kronor bör anses ändå större. För min enskilda del har jag sett så mycket af de olägenheter, med hvilka extralärareväsendet är förenadt, att jag anser det vara en stor fördel, om man i ett fall kan med detta ringa belopp åstadkomma, att en extraordinarie ersättes af en ordinarie. Jag yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, framstälde herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma, i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, och bifall till denna senare oförändrad; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i 10 punkten af utlåtande n:o 10, i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition, bifaller denna senare oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan oförändrad.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 77 ja men 108 nej; hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Under *punkten 11* hemstälde utskottet, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning, att läraren i musik och sång vid folkskolelärareseminariet i Vexjö, *Johan Fogelberg* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhöle afsked från sin befattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 1,000 kronor, icke måtte vinna Riksdagens bifall.

*Angående
pension för
seminarie-
läraren J.
Fogelberg.*

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet *Wennerberg*, erhöill på begäran ordet och yttrade: Jag får visst besvara kammaren med några ord äfven vid denna punkt. Denna gång har jag emellertid icke så god förhoppning om, att kammaren skall finna sig villig att bifalla Kongl. Maj:ts framställning, som jag verkligen hyste i fråga om den förra punkten.

Det är ett eget förhållande med denna direktör *Fogelberg*. Han är nemligen måhända Sveriges för närvarande äldste tjänstgörande lärare. Han har under hela sin tjenstetid visat mycket nit och mycken duglighet, så som framgår af de betyg han deröfver erhållit dels från Vexjö allmänna läroverk, der han för längesedan frånträdde sin plats såsom musiklärare, dels också från det regemente hvars musikdirektör han varit, nemligen *Kronobergs*, och äfven nu senast för den långa tid han tjenstgjort såsom lärare i musik och sång vid folkskolelärareseminariet i Vexjö. Jag inser här mer än väl och mycket tydligare än i fråga om föregående punkt det skäl, som förmått statsutskottet att hemställa om afslag å Kongl. Maj:ts begäran. Det är nemligen den omständigheten, att mannen i fråga redan har en icke obetydlig pension. Men det torde vara i sin ordning att påminna derom, att icke en enda krona utgått till honom från *staten* för denna hans tjenst.

Man kan väl säga, att *Fogelberg* icke har *rätt* till någon pension, ty vi veta mycket väl, att öfningslärare vid seminarierna ingen sådan rätt hafva, men äfven nu skall jag be få åberopa hvad Riksdagen i sin skrifvelse 1888 sade. För mig är det ingen obetydlighet hvad Riksdagen under föregående år sagt, helst som uttalandet är klart och

Angående
pension för
seminarie-
läraren J.
Fogelberg.
(Forts.)

otvetydigt, då det för en departementschef, som har att föreslå sin konung hvad som i sådana fall bör göras, alltid måste vara af högsta vikt att tillse, hur Riksdagen uppfattat dylika framställningar förut.

År 1888 begärde Kongl. Maj:t för läraren i musik och sång vid folkskolelärareseminariet i Lund, August Reinhold Nylander, 1,000 kronor eller hans innehafvande lön såsom pension. I Riksdagens skrivelse derom förekomma följande ganska märkliga rader: "i likhet med Eders Kongl. Maj:t är Riksdagen af den mening att pension bör beredas Nylander".

Riksdagen har härigenom erkänt, att i vissa fall, när Kongl. Maj:t pröfvar nödigt att gå till Riksdagen och Riksdagen pröfvar nödigt lemna sitt bifall dertill, pension äfven till oberättigade *kan* gifvas. Riksdagen nedsatte dock denna pension från föreslagna 1,000 kronor till 750 kronor. Det kan ju frågas: hvarför har icke departementschefen då föreslagit 750 kronor såsom pension till Fogelberg i stället för 1,000 kronor? Jag får då hänvisa herrarne till Kongl. Ma:ts framställning öfver denna punkt, och den tillstyrkan, som i ärendet skett från statskontoret. Det står Riksdagen fritt att nu såsom då göra den sänkning af beloppet, som kan finnas erforderlig, och för mig är det alls icke motbjudande att redan nu tillkännagifva, att, om Riksdagen vill göra en sådan sänkning vid ett tillfälle, då det icke är fråga om en pension, hvar till personen skulle hafva rätt, jag skall finna detta alldeles i sin ordning. Jag håller således icke på det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet 1,000 kronor; men det var svårt för mig att, då detta belopp tillstyrktes från det håll, som har att yttra sig öfver pensionsfrågor, sjelf nedsätta det, utan ville jag låta Riksdagen sjelf komma i tillfälle att bedöma summan, som föreslagits.

Hvad jag nu vidare har att säga är endast en berättelse om en ärlig och rättskaffens trotjenares långa lif. Dervid får Riksdagen fästa det afseende, den vill.

Den man, som 1888 fick af Riksdagen på Kongl. Maj:ts framställning 750 kronor i pension för samma slags tjänst, som nu är i fråga beträffande Fogelberg, hade tjänstgjort i 26 år. Fogelberg har tjänstgjort vid seminariet i 44 år, eller rättare sagdt mellan 44 och 45, således en betydligt längre tid. Under denna tid har han verkat, med största nit och duglighet, och mannen är vid sina 84 år ännu utmärkt genom sin helsa, sin lifaktighet, sitt nit och sin friska och dugtiga arbetskraft. Ja, men hvarför kan han då icke tjena kvar, den förträfflige gubben, kan man säga? Nej, det *kan* han icke, ty det brister honom en ting, som det är för oss alla svårt att sakna, men som för en musikhärförare är oundgängligt att hafva: hans hörsel är klen, han har blifvit allt döfvare och döfvare. Jag kan sjelf såsom för detta Wexiöbo, och då jag under många år noga känt honom, vitsorda att, trots hans nit och påpasslighet, hvari ingen annan lärare öfvergår honom, hans lektioner ingalunda varit fruktbringande under de sista åren. Han kan omöjligen för sin döfhet längre sköta sin syssla. Det är således tid för honom att träda tillbaka från sin plats, tid både i följd af hans höga ålder och till följd deraf, att det organ, som skulle tjena honom mest, sviker honom.

Nu är frågan, skall denne man efter 44 års tjenst gå bort utan att staten gifver något erkännande åt en sådan trogen tjenst, som han visat? Det har jag icke funnit skälighet. Jag har ansett nödigt att låta Riksdagen afgöra hvad som i detta fall bör göras. Statsutskottet har gjort ett bestämdt afstyrkande. Jag tror, att, om man jemför denne man med en hel hop andra, som i likadant fall fått något erkännande, Riksdagen denna gång, oaktadt de pensioner han redan innehar, skall vara villig att bevilja något.

Märkligt nog hafva Fogelbergs pensioner kommit ifrån håll, som icke kostat staten någonting. Hans tjenst går så långt tillbaka i tiden, att han har sin förnämsta pension ur den gamla emeritikassan. Sedan har han ur arméns pensionsfond en ringa summa, så äfven från regementets officerscorps. Man kan tycka, att detta bör vara tillräckligt för honom. Men han har dock familj, och vi se i många andra fall, att för den, som mist sin lön och fått mindre att lefva på än omkring 2,000 kronor, så, när familjen också på detta skall födas, det ställer sig svårt. Jag anser mig slutligen blott böra tillägga att inom Första Kammaren utan votering lemnats en pension af 750 kronor. Det vore önskligt, att åtminstone någon större del af denna kammare funne i sin ordning att gifva något tecken till, att äfven den satte värde på en person, som aldrig svikit i sin tjenst, som vid 84 års ålder ännu är villig att, om han kunde, fortsätta med sitt arbete.

Vidare anförde:

Herr J. Anderson i Tenhult: Jag påminner mig verkligen, att man för ett par år sedan beviljade pension åt en musiklärare i Lund; men, såvidt jag vet, hade han ingen pension från annat håll. Inom afdelningen såväl som i utskottet var man enig om att afslå den framställning, som nu gjorts, ty man ansåg, att en person i hans samhällsställning borde vara belåten med de 1,290 kronor han redan hade. Då han från andra håll har så stort belopp, hemställer jag om bifall till hvad statsutskottet föreslagit.

Herr Sundberg i Vexjö: Jag ber få göra ett inlägg mot den siste ärade talaren. Han menade, att seminarieläraren Fogelberg skulle för sitt och sin familjs uppehälle kunna åtnöja sig med det pensionsbelopp, som han för närvarande åtnjuter; och får jag då hänvisa till statsverkspropositionen, der det finnes antecknad, att domkapitlet ansett Fogelbergs anhållan om pension vara af verkligt behof framtvingad. Detta är icke ett tomt ord utan ett ord, på hvilket vi kunna lita.

På grund af de skäl, som nyss anfördes från statsrådsbanken, hemställer jag till Andra Kammaren, att den ville för sin del bevilja seminarieläraren Fogelberg en pension af 750 kronor, att utgå från från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller afsked från sin befattning vid seminariet.

*Angående
pension för
seminarie-
läraren J.
Fogelberg.
(Forts.)*

Angående
pension för
seminarie-
läraren J.
Fogelberg.
(Forts.)

Häruri instämde herr *Svensson* i Rydaholm.

Herr Winkrans yttrade: Äfven jag tror det vara skäl att bevilja den af den sista ärade talaren föreslagna pensionen af 750 kronor till Fogelberg. Det är sällan någon tjänsteman och allra minst en lärare blir i stånd att så länge kunna tjena samhället som denne. Det har upplysts, att han tjenat i 46 år, upplysts, att han varit en duglig man, men att han nu på grund af organfel icke kan tjänstgöra vidare. Det är således i själfva verket läroverket, som får fördel af, att denne lärare befrias från sin tjänstgöringsskyldighet. Och då man blifvit 84 år, tycker jag det icke är för tidigt. Har han vidare varit van, att under dessa år lefva på 2,000 kronor och dermed försörja sig och sin familj, är det bra hårdt, då man blifvit så gammal som 84 år, att behöfva gå ned till halfva beloppet. Det torde vara svårt för något hvar att så inskränka sina utgifter, och jag hoppas denna kammare, som alltid brukar ömma för dem, som äro lidande, äfven denna gång skall frångå möjliga sparsamhetsgrundsatser och bevilja det lilla anslag, som nu ifrågasatts och som beviljats i Första Kammaren. Jag hemställer således om bifall till den föreslagna pensionen af 750 kronor åt musikläraren Fogelberg.

Herrar *Höglund* och *Ekeborgh* förenade sig med herr Winkrans.

Härmed var öfverläggningen slutad; och sedan herr talmannen gifvit propositioner i enlighet med de båda olika yrkandena, beslöt kammaren att, med afslag å utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, med den ändring, att pensionsbeloppet nedsattes från 1,000 kronor till 750 kronor.

Punkten 12.

Bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarne.

Punkten 14.

Bifölls.

Punkten 15.

Angående
pension å in-
dragnings-
stat för vakt-
mästaren L.
E. Eriksson.

I en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 18) hade Kongl. Maj:t föreslagit, att vaktmästaren i landtförsvarsdepartementets kommando-expedition *Lars Erik Eriksson* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken han blefve från vaktmästaresysslan entledigad, å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till belopp af 600 kronor årligen; och hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande fram-

ställning måtte på det sätt bifallas, att pensionsbeloppet nedsattes till 500 kronor.

I fråga härom anförde:

Chefen för landtförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag skall blott ett ögonblick upptaga kammarens tid. Statsutskottet har i denna punkt nedsatt den begärda pensionen från sex hundra till fem hundra kronor, och såsom skäl härtill anført, att Eriksson icke fullt 28 år varit i statens tjenst. Man skulle kunna säga, att han bort tjena längre för att komma i åtnjutande af en pension å 600 kronor, hvilket belopp andre vaktmästarne i Kongl. Maj:ts kansli erhålla i pension. Men det finnes skäl, som tala för beloppets bestämmande äfven i detta fall till 600 kronor, ty han måste nu afgå. Eriksson är nemligen 71 år gammal och han lider af en betydlig döfhet, som på de senare åren så tilltagit, att han numera icke kan betraktas såsom tjenstbar. Och då jag af egen erfarenhet kan intyga, att han under den långa tid, han tjenstgjort, på ett utmärkt och troget sätt skött sin tjenst, anser jag mig böra hemställa, att kammaren ville lemna sitt bifall till den kongl. propositionen.

Herr Anderson i Tenhult: Orsaken, hvarför jag har varit med om att i utskottet föreslå 500 kronors pension åt vaktmästaren Eriksson, har varit den, att jag i aflöningsstatistiken inhemtat, att många andra vaktmästare icke tilldelas högre pension än 500 kronor. I t. ex. kommerskollegium, statskontoret, myntverket, kammarrätten och i generalpoststyrelsen med flera verk utgöra vaktmästarnes pensioner endast 500 kronor, och alla dessa betala dock 20 kronor eller högre belopp årligen till pensionskassan. Deremot har Eriksson icke betalat sådan afgift, och jag har därför trott, att han bör kunna vara belåten med 500 kronor. På grund häraf yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej; och, sedan propositioner gifvits å de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 16.

Bifölls.

Punkten 17.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 95) hade herr *F. G. Sandwall* på anförda skäl yrkat, att Riksdagen måtte bevilja framlidne rektorn *Per Velins* dotter *Anna Velin* för hennes återstående lifstid en årlig pension af 300 kronor, men hemställde utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Angående pension å in-
dragnings-
stat för vakt-
mästaren L.
E. Eriksson.
(Forts.)*

*Angående
pension åt
rektorn P.
Velins dotter
Anna Velin.*

Angående
pension åt
rektor P.
Velins dotter
Anna Velin.
(Forts.)

Eter föredragning af punkten anförde:

Herr Dieden: Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att herr Sandwalls motion bifallits i Första Kammaren. Om nu också denna kammare beviljar den stackars qvinnan, hvarom här är fråga, föreslagna 300 kronor, så slipper kammaren från en gemensam votering. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till denna behjertansvärda motion.

Herr Winkrans: Det är nog ett godt skäl, som den siste talaren framställt, och hvilket jag tror, att kammaren gör rätt i att beakta, men det finnes ett mer gediget, än det han framstälde, och det är sakens egen natur. Rektor Velin var en ovanligt framstående lärare, som tjenade läroverket i Jönköping nära 30 år, och dog på sin plats. Otvifvelaktigt skulle utskottet hafva tillstyrkt bifall till en motion, om pension till hans efterlemnade två döttrar, af hvilka den ena är döfstum och dessutom obotligt sjuklig, såsom förste stadsläkaren i Jönköping intygat, om icke fadren varit oförsigtig nog att af sina små inkomster spara ihop en summa af omkring 5,000 kronor. Detta ansåg utskottet vara en så stor summa, att barnen därför icke kunde erhålla pension.

Fadren begick äfven den oförsigtigheten att han, då enke- och pupillkassan för lärare år 1878 stiftades, gick in i denna kassa för sina döttrars skull — hans hustru var då redan död. Reglementet för kassan stadgade emellertid, att understöd icke lemnades till pensionären längre, än tills denna fyllt 21 år, och den döfstumma dottern, som är född år 1858, fylde redan under år 1879 21 år. Det synes då, som om det varit i hög grad oförsigtigt af fadren att ingå i kassan för den döfstumma flickan. Men fadren stödde sig på 16 § i reglementet för kassan, hvilken § lyder sålunda: 1. Barn efter delegare vare berättigade till pension intill uppnådda tjuuguett års ålder, hvilken rätt likväl upphör för dotter, så framt hon dessförinnan ingår äktenskap. 2. Son eller ogift dotter, som af sinnes- eller kroppssjukdom eller och af särskildt lyte är oförmögen till arbete, må dock, i saknad af annan tillgång, efter direktionens ompröfning, äfven efter fyllda tjuugoett år tilldelas ett understöd till högst halfva beloppet af modrens pension, så länge vederbörligen styrkes, att understödstagarens sjuklighet och oförmögenhet till arbete samt utblottade tillstånd fortfara.“

Nu har emellertid fadren under elfva år inbetalat 90 kronor årligen till kassan eller tillsamman 990 kronor, och den sista afgiften utkräfdes af den stackars dottern, ehuru den, som verkstälde krafvet, visste, att hon icke kunde få ett öres nytta deraf. Man vände sig till anstaltens direktion, men understödet nekades på grund af arfvet, som uppgått till ett så stort belopp som 5,000 kronor. Om nu fadren i stället hade gått in i en enskild pensionsförening, skulle dess styrelse eller principaler säkert åtminstone medgifvit, att barnen skulle utbekomma det matematiska värdet af insatserna, men här fingo de icke ett öre. Enligt min åsigt bör nu Riksdagen, som är pensions-

inrättningens principal, reparera hvad direktionen i följd af stadgarne icke ansett sig berättigad att bota. Principalen bör återställa hvad som brutits. Jag ber på grund af den föregående talarens och dessa af mig anförda skäl, och då rektor Velin under sina återstående elfva år gjort allt hvad han kunnat för att draga omsorg om sin olyckliga dotters framtid, men denna hans omsorg icke burit frukt, att kammaren ville bifalla denna motion, liksom Första Kammaren redan gjort.

Angående pension åt rektor P. Velins dotter Anna Velin.
(Forts.)

Herr Peterson i Hasselstad: Jag har sutit som en tyst åhörare och hört, huru missnöje uttalats deröfver, att statsutskottet funnit skäl att antingen minska föreslagna pensionsbelopp eller ock på grundade skäl helt och hållit afstyrka förslag om pensioners beviljande.

I denna punkt har af den siste talaren och en talare före honom anhållits om bifall till herr Sandwalls motion. För min del anser jag dock skäl icke föreligga, på grund af hvilka kammaren nu bör frångå det beslut, som fattades vid 1875 års riksdag, då så många förslag af enskilda motionärer inkommo med begäran om pensioner och hvilket beslut fattades just för undvikande af dylika framställningar, innan desamma blifvit af Kongl. Maj:t pröfvade och utredning sålunda vunnits huruvida den begärda pensionen borde beviljas eller icke. Denna framställning är icke så behandlad, och därför anhåller jag, att kammaren nu måtte vidblifva åberopade beslutet af år 1875, äfven om man derigenom skulle riskera att få en gemensam votering. Jag yrkar således bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Emot kammarens sålunda fattade beslut anmälde herr *Schöning* sin reservation.

Punkterna 18 och 19.

Biföllos.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmälde:

statsutskottets memorial:

n:o 22, angående beslutad konvertering af 1875 års statslån; och n:o 23, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens *andra* hufvudtitel;

bevillningsutskottets betänkande n:o 1, i anledning af väckta mo-

tioner om uppsägande af Sveriges med utländska magter ingångna handels- och sjöfartsfördrag samt om tulltaxans förändrade uppställning;

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om förordnande af en statsinspektör öfver Stockholms folkskoledistrikt;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärders vidtagande för utrotande af berberisväxten; och

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om skärpta vilkor för rättighet att idka handel.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,50 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Tisdagen den 25 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarne statsutskottets memorial n:o 22, angående beslutad konvertering af 1875 års statslån.

§ 3.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial n:o 23, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel, blef den af utskottet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 4.

Föredrogos men blefvo å nyo bordlagda:

hevillningsutskottets betänkande n:o 1;

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4.

§ 5.

Under åberopande af i sådant afseende inom talmanskonferensen uttalade önsknings, hemställde herr talmannen, det kammaren ville besluta, att bankoutskottets memorial n:o 2 och bevillningsutskottets betänkande n:o 1 skulle i nu nämnd ordning å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras främst bland de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Denna herr talmannens hemställan bifölls.

§ 6.

Följande nya motioner afgåfvos af:

herr *F. W. Metzén*, n:o 206, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af föreskrift för åtskillige embets- och tjänstemän att anslå vissa mottagningstider;

herr *A. Westrin*, n:o 207, om ändring i Kongl. Maj:ts proposition om ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna; och

herr *A. Nordenfelt*, n:o 208, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om skydd mot af elektriska ledningar föranledd fara för person och egendom.

Dessa motioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets utlåtande, n:o 19, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885 än äfven väckt motion om ett förklarande rörande tillämpningen af samma proposition;

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i ledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utsträckning af fribrefsrätten; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om tillägg till förordningen angående kontroll å tillverkningen af margarin m. m. den 11 oktober 1889.

Kammaren beslöt, att dessa nu första gången bordlagda ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 8.

Godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 12, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 och 13 §§ i lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885.

§ 9.

Justerades två protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *P. G. Petersson* i Brystorp under åtta dagar från och med den 5 instundande mars. Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,44 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.